

2023. DECEMBER

háromk

KÖNYV / KÖNYVTÁR / KÖNYVTÁROS

békés ünnepeket <3k

ELŐSZÓ	3
ÚJ KÜLSŐ, ÚJ TARTALOM – SZERKESZTŐI ELŐSZÓ	4
KÖZÉPPONTBAN A HELYZETÉRTÉKELÉS ÉS A MEGÚJULÁS A MAGYAR KÖNYVTÁROK EGYESÜLETÉBEN – INTERJÚ GERENCSEÉR JUDIT TALL	5
MINŐSÍTETT KÖNYVTÁR CÍM ÉS KÖNYVTÁRI MINŐSÉGI DÍJ – DÍJAZOTTAK	8
CHRONICA HUNGARORUM 550 – AZ ELSŐ MAGYARORSZÁGI KÖNYV SZÜLTETÉSE	9
450 ÉVE JELENT MEG AZ ELSŐ NYOMTATOTT KÖNYV ALSÓLENDVÁN A REFORMÁCIÓ IDEJÉN	12
„AZON DOLGOZUNK, HOGY EZ A HÁZ AZ OLVASÁSKULTÚRA ALAPINTÉZMÉNYE LEGYEN SZEKSZÁRDON ÉS A VÁRMEGYÉBEN” – INTERJÚ LIEBHAUSER JÁN OSSAL	15
A KÖNYVTÁRELLÁTÁSI SZOLGÁLTATÓ RENDSZER 10 ÉVE	18
GYŐRI KÖNYVSZALON HUSZONKETTEDSZERRE	21
KÖNYVTÁRAK A SIKERES KULTURÁLIS TURIZMUSÉRT	23
KÖRKÉRDÉS A SZOLGÁLTATÁSOK NÉPSZERŰSÍTÉSÉRÉRŐL...	26
SZAKÍTS A RUTINNAL! INNOVÁLJ!	28
KÖNYVEK ÉS AJÁNLÓK	29

IMPRESSZUM

háromk 1. (31.) évfolyam 1. szám

FELELŐS KIADÓ:	Rózsa Dávid, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója
FŐSZERKESZTŐ:	Szeifer Csaba
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:	Szűts Etele, a Könyvtári Intézet igazgatója
SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:	Hegedűs Henriett, Horváth Sándor Domonkos, Juhász Zoltán, Képes Gábor, Oros Sándor, Ráczné Radó Rita, Szabó Tünde, Szócs Endre, Varga Éva, Verók Attila
OLVASÓSZERKESZTŐ:	Horváth Barnabás, Verók Attila
TECHNIKAI SZERKESZTŐ:	Varga Csilla
A BORÍTÓ FOTÓJÁT KÉSZÍTETTE:	Tóth Péter

A magazin megjelenését a Magyar Kultúráért Alapítvány támogatta.

A SZERKESZTŐSÉG CÍME: 1014 Budapest, Szent György tér 4–5–6., **TELEFON:** (06 1) 224-3788, **E-MAIL:** haromka@oszk.hu
URL: <http://journals.bme.hu/haromka>, <https://epa.oszk.hu/haromka> **LEVELEZÉSI CÍM:** 1276 Budapest Pf. 1205.

ISSN 3004-1252 (Online)

KEDVES KÖNYVTÁROSOK!

Örömmel köszöntöm Önöket – jelen helyzetben olvasóként – a 3K szaklap karácsonyi számában. A december nemcsak az ünnepek hangulatát hozza el nekünk, hanem egyben lehetőséget teremt az összegzésre és az előtekintésre, arra, hogy pillantást vessünk a szakterület jelenlegi kihívásaira és ezekre adható válaszokra.

A folyamatosan megújuló könyvtáros szakma új fejezet, új kihívások előtt áll. Az olvasási szokások változnak, a papíralapú olvasás visszaszorul. Könyveinket kiszorítják az elektronikus eszközök, amelyek értő olvasás helyett a szkennelve olvasásra kondicionálják az embereket. A Gutenberg-galaxis szűkülésével egyidejűleg terjed a funkcionális analfabetizmus. Ezek a kihívások azt a fontos feladatot róják Önökre, hogy megtalálják az olvasók könyvtári térbe való visszatérésének innovatív módszereit.

A digitalizáció és mesterséges intelligencia jelenléte nem csak kihívás, hanem eszköz is. Ugyan ma már nem csak a hozzáértő könyvtárosok választják ki a tartalmakat, hanem különféle algoritmusok, számos jó, újító könyvtári példa létezik arra, hogyan lehet ezeket a folyamatokat uralni és a minőségi olvasás szolgálatába állítani.

Az emberiség fejlődéstörténetét az innovatív gondolkodás vitte előre, most is az a küldetésük, hogy a könyvtáros szakmában a fejlődést és az értékeket szolgálják. Ehhez a

maximalista, rugalmas és innovatív könyvtáros szakmaiság minden alapot megad.

Szép és nemes feladatot ró Önökre az új év és az elkövetkezendő évtized. Mint már oly' sokszor, az emberiség tudásának és képességfejlesztésének kulcsa van a kezükben. Ebben a fontos feladatban Magyarország kormánya, azon belül a Kulturális és Innovációs Minisztérium az Önök elkötelezett partnere marad.

Legyen ezért az új évre való készüldés jegyében a mostani karácsony egy olyan időszak, amikor együtt ünnepeljük a könyvtárosi közösség erejét és elkötelezettségét!

Áldott karácsonyi ünnepeket és sikerekben gazdag új évet kívánok mindannyiuknak!

Vincze Máté

közgyűjteményekért és kulturális fejlesztésekért felelős helyettes államtitkár
Kulturális és Innovációs Minisztérium

KEDVES OLVASÓ, KEDVES KOLLÉGA!

Örömmel köszöntöm Önt a megújult Háromkő olvasói között.

A 3K több mint 30 éve készül az Országos Széchényi Könyvtár falain belül, és vált a legolvasottabb szaklappá, amely az országon belül és a határon túlra is eljutva az egész magyar könyvtárosközösséghez szól. Az idő múlásával azonban jelentős fejlődés ment végbe a könyvtárak világában, és ezekre a változásokra folyóiratunknak is reagálnia kellett.

A 3K megújítása a nemzeti könyvtár kiemelt projektje. A lap szerkesztőivel együtt fontosnak gondolom, hogy a tartalom mindig tükrözze a könyvtárosok közösségének fejlődés iránti elkötelezettségét, innovatív gondolkodását. Visszatérően mutatkoznak majd be felújított vagy nemrég megnyitott, új könyvtárak – a mostani számban a hamarosan megnyíló szekszárdi Tudásközpont

kerül terítékre. A tervek szerint állandó rovata lesz a könyvtárellátási szolgáltató rendszernek, a körkérdés rovatban pedig egy-egy aktuális téma kapcsán válaszolnak majd a megszólalt kollégák. A jövőben kiemelt figyelmet szeretnénk szentelni határon túli könyvtárainknak és könyvtárosaiknak is – ebben a számban az Alsólendván 450 éve megjelent első magyar könyvről olvashatnak.

Ezúton is szeretnék köszönetet mondani a lap korábbi munkatársainak, hogy évtizedeken keresztül szerkesztették és magas színvonalon gondozták folyóiratunkat, egyúttal sok sikert és örömet kívánok az új szerkesztőségnek!

Rózsa Dávid

főigazgató
Országos Széchényi Könyvtár

3K ÚJ KÜLSŐ, ÚJ TARTALOM

A KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS (sokaknak régóta 3K) című szaklap elmúlt 30 éve alatt sokat változott a világ. Megváltozott az olvasáskultúra, a könyvtárhasználat, napjaink részévé vált a digitalizáció, velünk van már a mesterséges intelligencia, s a változások felsorolása még folytatható lenne. Környezetünk átalakulása az olvasót, a könyvtárat és a könyvtárost is érinti természetesen; mindennapi életünk gyorsulása alkalmazkodást kíván szakmánk minden szegmensében. A 3K kiadója, az Országos Széchényi Könyvtár is ezeket a változásokat tartotta szem előtt, amikor a lap megújítását tűzte ki céljává.

A folyóirat 2004-ben kapott utoljára új arculatot, tartalmi struktúrája is nagyjából ugyanaz maradt azóta. A lap szerkesztőinek célja, hogy a folyóirat az egyre korszerűbbé váló hazai könyvtárak példáját követve, az egyre frissebb, szélesebb körű tudással és kompetenciákkal rendelkező könyvtárosok és más közgyűjtemények igényét is figyelembe véve újuljon meg. A folyóirat olyan tartalommal és formátumban jelenik majd meg, amely így megfelel a könyvtárosok aktuális igényeinek, és reményeink szerint stílusával széles körű olvasói réteget ér el. Az új struktúra pedig az olvasók szellemi gazdagodását és kulturális identitásuk erősítését is támogatja, valamint segítséget nyújt a kulturális életben való aktív részvételhez.

Az immár negyedévente megjelenő kulturális folyóirat **Háromká** címen, modern kinézetű online magazin formában lesz elérhető. A korábbi évekhez hasonlóan egy OJS (Open Journal Systems) folyóiratmenedzsment-

rendszerben, nyílt hozzáféréssel publikáljuk és archiváljuk. A lapban tudósítások, interjúk kapnak helyet, a témák között megjelennek majd gyermekkönyvtári, zenei és szakkönyvtári szolgáltatások bemutatásai, vizsziatérően érintjük a Könyvtárel-látási Szolgáltatási Rendszer jelentőségét is. A Háromká szerkesztőihez beérkező témajavaslatokkal nagyban támaszkodnánk szakmánk közösségeire is, hogy minél több helyi megoldást, jógyakorlatot tudjunk megmutatni minél szélesebb közönségnek, ezzel is hangsúlyt helyezve a területen dolgozó kollégák kreativitására, innovatív gondolkodásmódjára. Ezzel azt is meg kívánjuk mutatni, hogy milyen sok lehetőség rejlik még a könyvek, a könyvtárak világában és a könyvtárosok közösségében.

A megújított Háromká elsődleges célközönsége a települési könyvtárakban foglalkoztatott könyvtári személyzet, a határon túli magyar könyvtárosok, az iskolai könyvtárakban foglalkoztatott könyvtárostanárok, a különböző munkaköröket betöltő

kollégák (pl. gyermek-, iskolai, zenei könyvtáros, informatikus, fel-dolgozó, tájékoztató, olvasószol-gálatos, helytörténész), illetve az intézményvezetők. Másodlagos célközönségként határozzuk meg a közgyűjteményi szintereket, a könyvtáros felsőoktatási képző-helyek oktatóit és hallgatóit, to-vábbá a könyvtárosi pálya iránt érdeklődő középiskolásokat.

A Háromká szerkesztősége arra törekszik majd, hogy inspiráló és információval gazdagító tar-talommal szolgáljon a magyar könyvtárosszakma számára, hozzájárulva ezzel a kulturális élet gyarapodásához és szakmánk fo-lyamatos fejlődéséhez. A folyóirat által közvetített tudással és infor-mációkkal nagyban szeretnénk segíteni a könyvtárosokat a szak-mai kompetenciáik fejlesztésé-ben, illetve abban is, hogy lépést tudjanak tartani a gyorsan vál-tozó világ kihívásaival.

Köszönjük, hogy velünk tartanak!

Szeifer Csaba

Szüts Etele

Középpontban a helyzetértékelés és a megújulás a Magyar Könyvtárosok Egyesületében

Az idei év első felében újult meg a Magyar Könyvtárosok Egyesületének (MKE) elnöksége.

Az új elnökkel, **Gerencsér Judittal** beszélgettünk a szervezet rövid és hosszú távú céljairól, illetve korunk könyvtárainak és könyvtárosainak fontos feladatairól.

Tavasz óta vezeti a Magyar Könyvtárosok Egyesületét. Milyen úton indult el a szervezet azóta? Milyennek itéli az idei évet?

Őszintén mondhatom, hogy a 2023-as év a változások éve egyesületünk életében, és minden tőlünk telhetőt meg fogunk tenni, hogy ez a kijelentés a teljes ciklusra igaz legyen. Hálás vagyok új főtitkárunkért, Istók Annaért és az új elnökségért. Egy olyan szakmai, szakértői csapattal dolgozhatom, amelynek tagjai mindannyian kiválóak a saját szakterületükön, elhivatottak és tenni szeretnének a szakmánk és az MKE jelenéért és jövőjéért. Az elnökségi programom, illetve Istók Anna programja is tisztán és világosan bemutatta, hogy nagy változásokat szeretnénk elérni és megvalósítani az MKE-ben. Az elmúlt fél évben elindultunk a céljaink megvalósításában, egy meghatározott és jól felépített munkaterv és stratégia mentén szeretnénk haladni, természetesen alkalmazkodva a felmerülő és ad hoc jelleggel megjelenő kérdésekhez és feladatokhoz is. Néhány példát emelnék ki, hogy milyen területeken kezdtük meg a szakmai munkánkat: végrehajtottuk a szakmai munkabizottságok reformját, dolgozunk egyesületünk még jobb működési és pénzügyi stabilitásán, az elérhető pályázato-

kon való részvételen. Folyamatban van szervezetünk marketing- és kommunikációs stratégiájának és tevékenységének megújítása, illetve egy tagsági ösztönző program kidolgozása. Dolgozunk az MKE éves rendezvényének megújításán, továbbá kérdőíves igényfelmérést és helyzetértékelést indítottunk szervezetünk könyvtárszakmai és érdekvédelmi munkájával kapcsolatban. Szeretnénk látni a tagság, a szakmai közösségünk véleményét tevékenységünkről, az MKE könyvtárszakmai és érdekvédelmi munkájával kapcsolatban és a szakmánkról. Ezzel feltérképezzük, hogy milyen területen van szükség fejlesztésre, milyen prioritásokat javasolnak a kollégák és a tagtársak a 21. század kihívásai tükrében egyesületünk jelene és jövője szempontjából. A felmérés eredményeit jövő év elején összegezzük és publikáljuk majd.

Melyek azok a lépések, amelyeket a szervezetnek a következő időszakban el kell végeznie, illetve mik most a legfontosabb teendők?

Az előbb felsorolt tevékenységi területek mind kiemelték és nagyon fontosak. Az elnökségen belül igyekszünk munkamegosztásban dolgozni és konkrét munkatervek alapján a következő év és a teljes ciklus feladatait meghatározni és megvalósítani. A jelenlegi kiemelt elnökségi célterületekre a programok és munkatervek alapján két szempontból válaszolnék. Az egyik az MKE-n belüli teendők. Szeretnénk modernizálni a szakmai rendezvényeinket, különös tekintettel a Vándorgyűlést. Fontos célunk rövid távon, hogy a szervezetünk napi működését a 21. század elvárásaihoz igazítsuk. Dolgozunk az egyesületi tagság előny- és ösztönző rendszerének kidolgozásán, egy elektronikus tagnyilvántartó rendszer kialakításán. Lényeges az egyesület kommunikációjának fejlesztése, új arculatának tervezése és a márkaépítés. A másik szempont az MKE-n kívüli fontos teendők, mint például a szakmai együttműködések erősítése és fejlesztése minden szinten, illetve a könyvtárosok társadalmi presztízsének emelése, az ehhez kapcsolódó kampányok megvalósítása.

Ha most lenne lehetősége egy kampányt indítani a könyvtárosszakma társadalmi presztízsének erősítésére, mire helyezné a hangsúlyt a kampányban?

Az MKE kommunikációs stratégiájának kiemelt célja, hogy keretet adjon a civil szervezet tagjainak, szervezeteinek, partnereinek, illetve szakmánk érdekképviselői számára a hatékony kommunikációs és marketingtevékenységhez. A külső kommunikációs tevékenységünk kiemelt célja a szakmánk, a könyvtáros hivatás ismertségének és elismertségének növelése, a könyvtáros hivatás társadalmi presztízsének emelése. Szeretnénk, ha a köztudatban markánsan felismerhető, hiteles és még pozitívabb arculatot tudnánk mutatni magunkról és a szakmánkról. Első lépésként ehhez a komoly és kiemelt jelentőségű munkához létrehoztuk a Marketing, kommunikáció és könyvtárosimázs munkabizottságot, amelynek vezetője Istók Anna. A munkabizottság kiváló szakértőkkel és szakemberekkel el is kezdte a munkát. Rengeteg új ötlettel, tervvel a tarsolyunkban szeretnénk a könyvtárosszakma társadalmi presztízsét növelni és erősíteni. Számos pályázatot adtunk be ebben az évben a fenti célok megvalósítása érdekében, jelenleg várjuk az eredményeket.

Hogy látja, milyen kihívásokkal szembesül napjainkban egy könyvtár és egy könyvtáros?

Az elmúlt évtizedben a könyvtárak és információs intézmények szakmai és jogi környezete, szolgáltatásai, napi szakmai kihívásai nagyon sokat változtak. A gyűjteményeket egyre nagyobb százalékban digitalizálják, archiválják és úgy is szolgáltatják, illetve a külső hatásokra és friss trendekre reagálva új szerepköröket, szolgáltatásokat indítanak és valósítanak

meg. A könyvtárak ma már olyan közösségi terek, amelyek tanulásnak, kutatásnak, szabadidős tevékenységnek, fórumoknak, alkotótevékenységnek adnak teret, időt és lehetőséget. Az intézmények segítői a klímaváltozás elleni küzdelemnek, támogatják a fenntarthatósági kezdeményezéseket és minden lehetséges módon a felhasználót tekintik a könyvtári univerzum középpontjának. A változások menedzselése minden könyvtár, illetve információs intézmény számára igazi

kihívás. A változó társadalmi, gazdasági, technológiai környezet, az információs társadalom és a globalizáció új elvárásokat támaszt a könyvtárosokkal és az információs szakemberekkel szemben. Ezekkel napi szinten tisztában kell lennünk, alkalmazkodnunk kell, és meg kell felelnünk az új elvárásoknak. A 21. századi változásokat is figyelembe véve teljes mértékben hiszek a könyvtárak közösségi építő, megtartó erejében, tanulás- és oktatástámogató szerepében, a könyvtárak integráló szerepében, amely lehetőséget biztosít mindenki számára a hiteles és megbízható információhoz való hozzáféréshez a lehető legteljesebb mértékben. Ebben az új, kihívásokkal és lehetőségekkel teli világban kezdtük meg idén a megválasztott új elnökség tagjaival a közös szakmai munkát. Minden tőlünk telhető megteszünk a hazai könyvtári rendszer könyvtáraiért és könyvtárosaiért, illetve az MKE tagjaiért, mert ez a legfontosabb feladatunk.

Itthonról kitekintve, nemzetközi szinten hol helyezné el a hazai könyvtárügy mostani helyzetét? Milyen lehetőségeket lát a fejlődésre?

Azt gondolom, a hazai könyvtárügy nemzetközi megítélése nagyon pozitív, a világban járva ezt tapasztalom. Szerencsére több nemzetközi szakmai szervezetben végeznek kiemelt szakmai tevékenységet magyar szakemberek, akikre nagyon

„Rengeteg új ötlettel, tervvel a tarsolyunkban szeretnénk a könyvtárosszakma társadalmi presztízsét növelni és erősíteni”

büszkék vagyunk. Azonban azt kiemelten fontosnak tartom, hogy ezek a külföldi kötődésű lehetőségek és a megszerzett tudás haza is érkezzen tudástranzfer és jogyorkorlat-átadás formájában. Ez soha nem lehet öncélú, hanem a közönség érdekét kell, hogy szolgálja. A jelenlegi külföldi jogyorkorlatok közül például a hallgatók és pályakezdő kollégák kiemelt támogatása, mento-

rálása és segítése egy kiváló példa, amit szeretnénk minél szélesebb körben alkalmazni. A jövőben az MKE szeretné bővíteni a tagok számára a nemzetközi szakmai lehetőségeket, pályázatok tárát. Ezen dolgozunk most gőzerővel, hogy a tagok számára minél több fejlődési, tapasztalatszerzési és kapcsolatépítési alkalom valósuljon meg az ösztönző program részeként. Azonban vannak még javasolt beavatkozási területek, hogy miként is lehet hatékonyabb a könyvtárszakmai tevékenységünk a nemzetközi szinten, és itt most csak néhány példát említek meg. El kell érni, hogy a nemzetközi szervezetekben minél több magyar kolléga rendelkezzen tagsággal vagy vállaljon tisztséget, gondolok itt például az IFLA-ra vagy az EBLIDA-ra. Fontos, hogy minél több magyar könyvtáros vegyen részt nemzetközi könyvtárszakmai konferenciákon, külföldi ösztöndíjprogramokban, kutatási pályázatokban, és a megszerzett ismereteiket itthon is mutassák be. Szintén nagyon fontosnak tekintem, hogy minél több idegen nyelvű szakirodalom – például tudományos cikkek, monográfiák – minél szélesebb számban jelenjen meg magyar nyelvű fordításban.

Az említettek fontos stratégiai célokat tartalmaznak. Ha nagyban nézzük, egy jövőbeni országos könyvtári stratégiába milyen további hangsúlyos pontokat emelne be?

Az MKE 2023–2027-es ciklusában kiemelt feladat az új szervezeti stratégia elkészítése, de emellett nagyon fontosnak

„Fontos stratégiai cél az utánpótlás, a könyvtárosképzés, a szakmai továbbképzések helyzetének erősítése”

érzem egy országos könyvtári stratégia elkészítését is, amelyben az MKE is tetterre készen és számos ötlettel és javaslattal kíván részt venni. Ezt a feladatot a fenntartó kormányzati szervekkel, a meghatározó szerepű hazai könyvtárakkal, a szakmai szervezetek közötti, illetve a tagságunkkal való szoros együttműködésben képelem el. A témajavaslatok már az elnökségi és a főtitkári

programokban is szignifikánsan megjelentek. Ezek között szerepel szakmánk tekintetében a 21. századi kulcskompetenciák azonosítása, valamint a könyvtárosok szakmai munkájának kiemelt támogatása, a könyvtárosszakma társadalmi presztízisének erősítése, az életpálya anyagi, erkölcsi, mentális megbecsülése. Nem hagyhatjuk ki a könyvtárak társadalmi felelősségvállalását és szerepvállalását a fenntarthatóság kérdésköréből. Természetesen fontos stratégiai cél az utánpótlás, a könyvtárosképzés, a szakmai továbbképzések helyzetének erősítése.

Végül, kicsit közelebb lépve az olvasókhöz, a felhasználókhöz. Mit gondol, napjaink atomizálódó társadalmában milyen szerepe lehet a könyvtárnak?

A könyvtárak újradefiniálják magukat: identitásukat, szerepüket, funkciójukat a 21. század dinamikus környezetében, annak érdekében, hogy megvalósíthassák alapfeladataikat, de meg akarnak felelni az új elvárásoknak és új feladatoknak is. Számos példát látunk itthon és a nagyvilágban is arra, hogy hogyan alakítottak ki új tevékenységeket, vizsgálták felül gyakorlataikat, infrastrukturális beruházásokat hajtottak végre, és új szolgáltatásokat indítottak, hogy még vonzóbbá váljanak a közösség számára a könyvtárak és könyvtárosok. A modern korban kiemelt szerepe van az innovációnak, az új technológiák alkalmazásának és a kreativitásnak. Az innováció erős technológiai impulzust jelent és globális e-

gyütműködést kíván a könyvtáraktól, és ezek mind hozzájárulnak fennmaradásukhoz és fejlődésükhöz. Ezen eszközök, új technológiák is megjelennek a napi könyvtári működésben és szolgáltatásokban, például a mesterséges intelligencia, a digitális bölcsészet, és még sorolhatnám. A közösség, a közösségi igények által vezérelt könyvtár a jelenkor igazi és versenyképes könyvtárszakmai intézménye. Napjaink könyvtára mindig befogadó és élő, igazi menedék, minden lehetőséget megragad, hogy belül vonzó közösségi tér legyen, kívül pedig hozzájáruljon a társadalom és az állampolgárok életének minden szintű támogatásához és fejlődéséhez.

Szeifer Csaba

„A közösség, a közösségi igények által vezérelt könyvtár a jelenkor igazi és versenyképes könyvtárszakmai intézménye”

Minősített Könyvtár cím és Könyvtári Minőségi Díj

Örömmel adunk hírt arról, hogy a kultúráért felelős miniszter döntött a 33/2017. (XII.12.) Emmi-rendelet alapján kiírt Minősített Könyvtár cím és Könyvtári Minőségi Díj pályázatok nyerteseiről.

A könyvtári minőségirányítás módszereinek többéves folyamatos

alkalmazása, a könyvtárhasználati jog érvényesülése, valamint a könyvtárhasználói elégedettség eredményei terén kiemelkedő teljesítményt nyújtó, magas színvonalú szakmai munka alapján 2023-ban Minősített Könyvtár címet nyertek az alábbi intézmények (betűrendben):

- ✓ **Békés Megyei Könyvtár** BÉKÉSCSABA
- ✓ **Berzsenyi Dániel Könyvtár** SZOMBATHELY
- ✓ **Biatorbágyi Karikó János Könyvtár** BIATORBÁGY
- ✓ **Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár** EGER
- ✓ **Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér** GYŐR
- ✓ **Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára** BUDAPEST
- ✓ **Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár** SZEGED
- ✓ **Takáts Gyula Vármegyei Hatókörű Városi Könyvtár** KAPOSVÁR
- ✓ **Tatabánya Megyei Jogú Város József Attila Könyvtár** TATABÁNYA
- ✓ **Tornyai János Múzeum, Könyvtár és Művelődési Központ – Németh László Városi Könyvtár és Pósa Lajos Gyermekkönyvtár** HÓDMEZŐVÁSÁRHELY

Harmadszor részesült ebben az elismerésben a **Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár**, és másodszor nyerte el sikeresen a Minősített Könyvtár címet a **Békés Megyei Könyvtár**, a **Berzsenyi Dániel Könyvtár**, a **Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér**, a **Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára**, valamint a **Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár**.

A felhasználói igények alapján fejlesztett magas szintű könyvtári innovációk bemutatásáért 2023-ban a

- ✓ **Vachott Sándor Városi Könyvtár, Kiállítóhely és Muzeális Gyűjtemény** GYÖNGYÖS

Könyvtári Minőségi Díjban részesült. A Könyvtári Intézet honlapján a korábbi nyertesek pályamunkái mellett hamarosan elérhetőek lesznek az idei évi pályázati anyagok is.

Gratulálunk a díjazottaknak!

CHRONICA HUNGARORUM

Az első magyarországi könyv születése

550

HESS ANDRÁS ELSŐ MONOGRÁFUSA,

Fitz József találó

megállapítása

szerint minden,

amit a neve

alapján német

származású tipográfusról tudunk, az a könyveiben rejlik. Magáról a nyomdász létezéséről két nyomtatványa tesz tanúbizonyosságot, ami ezen túlmutató jelentőséggel bír: egy félezer és félszáz évvel ezelőtt élt emberről csak a könyvei erősítik meg, hogy élt és alkotott, ezek nélkül nyomtalanul eltűnt volna, senki sem ismerné ma a nevét. Így személye és munkái a szokásosnál is szorosabban kapcsolódnak egymáshoz.

Könyvtörténészek sora próbálta a rendelkezésre álló kevés adatból és az európai analógiákból megrajzolni a nyomdász arcát, megtudni, honnan jött és miért tűnt el, ki is volt valójában – eredeti nevén – Andreas Hess, hogyan nyomtatta ki a magyarok krónikáját a budai várban. A miértről maga a mester vallott híres előszavában:

„óriási és sok napot igénylő munkát vállaltam magamra, tudniillik Pannónia Krónikájának kinyomatását, tehát olyan munkát, amely hitem szerint minden magyar ember számára kedves és szívderítő”

E tétivel nemcsak elindította a tipográfia művészetét Magyarországon, hanem egyedülálló módon egy történelmi munkával kívánta ezt a lépést megtenni. Nem tudunk erre más példát a 15. század Európájából.

Ugyanis a németeknek egy jóslatot tartalmazó mainzi könyvecske, az olaszoknak egy Cicero-mű, a svájciaknak feltehetően egy datálatlan almanach, a franciáknak egy párizsi levélgyjűtemény, a spanyoloknak egy zsinati jegyzőkönyv Segoviából, a németalföldieknek a Szent Ágostonnak tulajdonított kézikönyv, s végezetül a régióknkból, a lengyeleknek egy Krakkóban nyomtatott csillagászati falinaptár

jelentette a nyomdászat elindulását.

E korai kezdetek nemcsak a téma, hanem a fennmaradt példányszámok tekintetében is említést érdemelnek.

Gutenberg Szibilla-

kötete, azaz a feltételezett első szedett betűkkel készült nyomtatvány töredék, egy példányt ismerünk belőle, hozzá hasonlóan a spanyol jegyzőkönyvből, a bázeli almanachból és a krakkói falinaptárból. Egyaránt tíz-tíz kötetet őriznek a budai és a párizsi ősnymtatványból világszerte, csakúgy, mint a belgiumi Aalst műhelyéből származó inkunábulumból. E sorban kivétel a subiacói bencés kolostorból kikerült retorikai munka, amely huszonegy példányban ma is kézbe vehető.

A nyomdásztörténeti kutatások legfrissebb eredményei szerint nincs kétezer kiadás, amely – akár töredékben – fennmaradt volna Európában, legalább egy példányban, 1474 előtről. Ugyanakkor, hogy az arányokat lássuk, az évszázad utolsó bő negyedéből (1474 és 1500 között) közel huszonkilencezer tételt ismernek a bibliográfiák. Nem könnyű feladat tehát annak feltérképezése, hogy hány működő nyomda lehetett 1473-ban a kontinensen és ezek közül melyeket alapították újonnan, illetve azok milyen életciklussal rendelkeztek. Ennek bonyolultsága alapvetően az adatok bizonytalanságában rejlik, hiszen jócskán akad ellentmondás a szakirodalmi hivatkozásokban és az adatbázisokban az egyes nyomdaműhelyek működési idejéről, illetve az ősnymtatványok datálásáról. Annyit kijelenthetünk mindenestre, hogy potenciálisan hétszáznegyven kiadványt hozhatunk „hírbe”, hogy talán 1473-ban hagyta el a sajtót, ám az átnézett adatok elemzése után ennél sokkal szerényebb kép bontakozik ki előttünk. Kihagyva a legfeljebb évtizedes pontossággal megbecsülhető megjelenési idejű nyomtatványokat és azokra koncentráva, amelyek kiadása pontosan vagy legalább körülbelül ismert, alig kétszázötven inkunábulumról mondhatjuk el, hogy

biztosan, vagy szinte bizonyosan 1473-ban nyomtatták Európában. Ebből is csupán másfélszáz könyv esetében egyértelmű az évszám. Elmondhatjuk továbbá, hogy Hess Andrásét beleértve hatvanhat officina működhetett ebben az évben.

Mennyire tekinthető tipikusnak vagy atipikusnak Hess András üzleti vállalkozása Budán? Úgy tűnik, hogy csupán kéttucat kalandos kedvű tipográfus vágott bele a nyomdaalapításba 1473-ban Európában. Érdemes megjegyezni: a mi nyomdászunk mellett csak néhány tipográfusról tudunk még, akik ebben az évben alapítottak nyomdát, de nem maradt fenn róluk adat, pusztán kiadványuk jelzi, hogy valamikor éltek. A hetvenes évek első felében alapított nyomdák egy részében a tipográfusnak volt társa – András mesterrel ellentétben – és, ha vállalkozása csődbe ment, egy másik városban folytatni tudta a mesterségét, több-kevesebb sikerrel. Borsa Gedeonnak a sokszor idézett bölcs mondása számszerűen is visszaigazolható: inkább az tűnik meglepőnek, hogyan tudott ilyen korán megtelepedni, még ha rövid ideig is, egy nyomdász Budán.

Mint már láttuk, a *Chronica* tíz fennmaradt példánya jó arány az európai elsőhöz hasonlítva, s alighanem – az ELTE Egyetemi Könyvtár példányának kivételével, amelyet végig a Kárpát-medencében használtak – annak köszönhetik túlélésüket, hogy idejekorán, legfőképpen Mohács előtt, külföldre kerültek. Olvasta-e valaki a Budai krónikát? Nyilvánvalóan, de több jel arra mutat, hogy végzetes dolog történetet az 1470-es évek első felében a *Chronica*-kötetekkel. Ugyanis az 1480-as évekre erős igény keletkezett egy latin nyelvű történelmi munkára Európában, hogy megtudják végre az olvasók: valójában honnan jöttek, mit akarnak, és kik is ezek a magyarok? A *Chronica* négy korabeli kéziratos másolatát is ismerjük, ami feltételezhető a nyomtatott tomuszok eltűnését vagy legalábbis hozzáférhetlenségét. A Princetoni, a párizsi, a lipcsei, a bécsi és a pesti kötetekben maradtak fenn megjegyzések, amelyek tanúsítják, hogy nem porosodott olvasatlanul a pol-

con András mester munkája, mintegy bizonyítékul, hogy mennyire kitűnő kikapcsolódás a magyarok történetének olvasása és Szabó Sipos Barnabás színművésznek köszönhetően: hallgatása.

Mennyibe kerülhetett és milyen hasznot hozhatott 1473-ban a *Chronica*? Körülbelül száz aranyforint kellett hozzávetőlegesen kétszázötven példány előállításához, így egy kötet önköltsége negyven ezüstdénár. Számításaim szerint Hess ötven forintot fizethetett a velencei papírért, tizenöt forintot a helyben készített prés-gépért, tizenöt forintot a segéd éves bérére, valamint a kosztot és a kvártélyt feltehetően Kárai László budai prépost biztosíthatta, így a fennmaradó húsz forint elég lehetett a fűtésre, a világításra és egyéb költségre. Ezért is lehetett vonzó Hess számára a budai nyomdászat megalapítása, hiszen privilegizált helyzetben, pár év szorgos munkájával megszedhette volna magát, a nyereséget visszaforgathatta volna vállalkozásába, bővíthette volna az officinát színesebb palettát kínálva ezzel az igényes vásárlóközönségnek. Nyomdaalapításának éppen ez lehetett az ereje: kis műhely, alacsony költségvetéssel, komoly megtérüléssel – kiadványonként száz-százhusz aranyforint – képes egy szűkebb régiót (gondoljunk csak az éves vásárookra, a német viszonteladókra és a lengyel, valamint cseh területekre is) ellátni nyomtatott szöveggel. Mekkora vásárlóértékkel bírt akkoriban ez a befektetett összeg? 1474-ben Orbán budai polgár száz forintért adta el Alhévizen, a nagy út mellett álló házát Kállay Jánosnak. Akkortájt a *Chronicához* hasonló terjedelmű, díszített és kötetlen könyv ára egy aranyforint volt. Ez megfelelt egy napszámos havi bérének, amiből egy ökröt tudott venni.

A Rómában töltött pár év meghatározó volt Hess számára, hiszen nemcsak a tipográfia művészetét sajátította el olyan szinten, hogy nyomdát tudott alapítani és képes volt könyveket kiadni, hanem előtte állt egy minta: a történeti munkák népszerűsége. Sorra adták ki a klasszikus históriákat az Örök Városban 1469 és 1471 kö-

zött: először Liviust, majd őt követve Justint, Plutarkhoszt és Suetoniust, míg végül megfordulhatott a kezében az első nyomtatásban megjelent nemzeti história: Rodrigo Sánchez de Arévalo Hispánia-története is 1470 októberében. Nem tudjuk, végül mi lett a mi Hess Andrásunkkal, nyomtalanul eltűnt, de két könyve bizonyítja, hogy itt élt és dolgozott, s tudásának legjavát arra használta, hogy örömet szerezzen nekünk: az olvasóinak.

Mennyibe kerülhetett és milyen hasznot hozhatott 1473-ban a *Chronica*?

A Budai krónika 550. születésnapján, 2023 pünkösdjén fogalmazódott meg bennünk a gondolat: vigyük el az erre az alkalomra készült hasonmáskiadás számozott példányait Partiumba, Erdélybe és az összes vármegyei könyvtárba. Szeptemberben útra keltünk, az állomásaink között volt Szatmárnémeti, Nagybánya, Kolozsvár, Marosvásárhely, Székelyudvarhely, Szepsiszentgyörgy, Csíkszereda, Gyulafehérvár és Nagyvárada. Mindenhol nagy szeretettel fogadtak bennünket, és az ünnepélyes átadást egy, a Budai krónikáról és a 15. századi magyar könyvtörténetről szóló előadással zártuk. Majd következtek a vármegyék: Zalaegerszeg, Tatabánya, Debrecen, Szombathely, Székesfehérvár, Szolnok, Győr, Eger, Szeged, Szentendre, Kaposvár, Miskolc, Békéscsaba, Salgótarján, Kecskemét, Nyíregyháza, Veszprém, Pécs, s végül a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zárta a sort. De eljutottunk még gyönyörű egyházi gyűjteményekbe: a zirci ciszterekhez, a vasvári domonkosokhoz és a debreceni reformátusokhoz is. Vendégül láttak továbbá bennünket a szegedi Móra Ferenc Szakkolégium hallgatói és a bükkii Cserépfalu lakosságának apraja és nagya. A projekthez még kapcsolódik egy honlap: <http://chronica.oszk.hu> címmel, amely tartalmazza a *Chronica* hasonmását, latin szövegét, magyar fordítását, a szövegeből készült hangoskönyvet, valamint egy válogatott bibliográfiát, illetve a médiamegjelenéseket (interjúk, podcastok, tudósítások, bemutatók, werkfilmek, fotók).

Chronica Hungarorum 1473, latin szöveg, magyar fordítás és tanulmány, szerk. Farkas Gábor Farkas, Varga Bernadett, Bp., Országos Széchényi Könyvtár, 2023. Horváth János fordítása, a latin és a magyar szöveg gondozása Boross Klára és Kasza Péter munkája. A díszkiadás a Centrál Dabasi Nyomda Zrt.-ben készült, tipográfusa Schöck Gyula volt.

Farkas Gábor Farkas

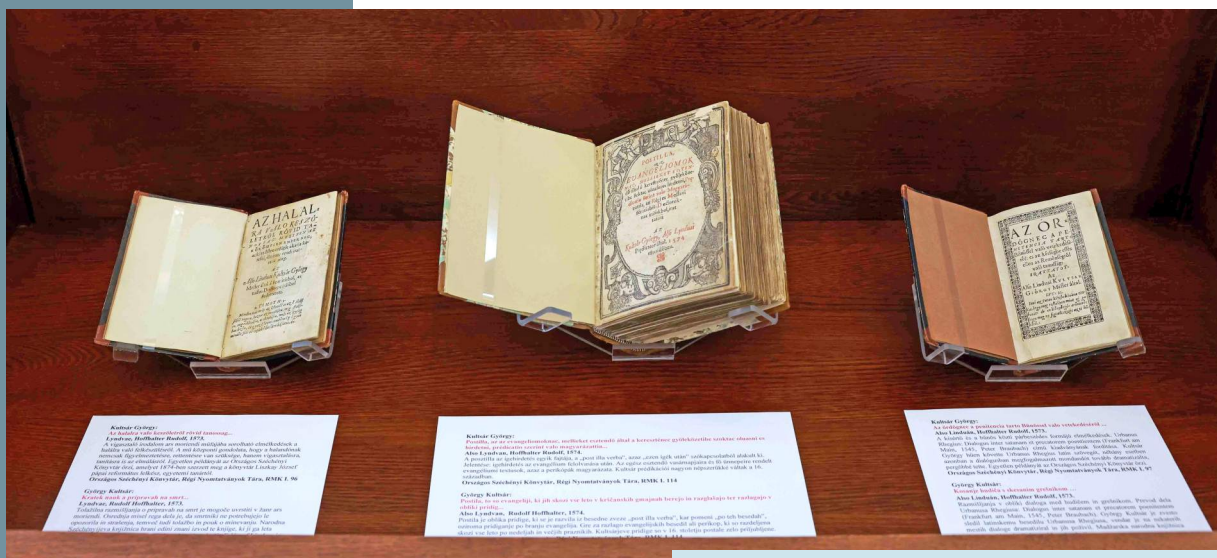
450

éve jelent meg az első nyomtatott magyar könyv Alsólendván a reformáció idején

Lendván a Városházán 2023. augusztus 25-én került megrendezésre a „450 éve jelent meg az első nyomtatott magyar könyv Alsólendván a reformáció idején” című nemzetközi konferencia, amelyet a Lendvai Könyvtár és Kulturális Központ Lendva Községgel, a Lendvai Galéria-Múzeummal és a lendvai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézettel mint társintézményekkel együtt szervezett meg.

KULTSÁR GYÖRGY PROTESTÁNS PRÉDIKÁTOR tollából 450 évvel ezelőtt, pontosan 1573. augusztus 28-án jelent meg az első magyar könyv Lendván „Az halakra valo keszöletről rövid tanosság” címmel. Ez az első nyomtatott könyv a mai Szlovénia területén. A könyvből egyetlen példány maradt meg, melyet ma Budapesten, az Országos Széchényi Könyvtárban őriznek. A jeles évfordulóra az első könyv, valamint Kultsár két másik, Lendván nyomtatott könyve négy napra visszatért a városba, ami történelmi eseménynek számított.

A 16. században, a reformáció idején Alsólendva, a történelmi Zala vármegye városa a legjelentősebb irodalmi és vallási központ volt a mai Szlovénia területén. 1573-ban és 1574-ben Lendván működött Hoffhalter Rudolf nyomdája, amely kiadta az első nyomtatott magyar könyveket a mai Szlovénia területén, a Muravidéken. Az első nyomtatott könyv megjelenésének 450. évfordulója alkalmából rendezett konferencia keretében Kultsár György szerző, prédikátor és tanítómester ebben az időszakban megjelent híres könyveit mutattuk be: *Az halakra valo keszöletről rövid tanosság ...* (Lyndvae, Rudolf Hoffhalter, 1573), *Az ördögnek a penitencia tarto bünössel valo veteke-*

Kultsár György három Alsólendván kiadott könyve

Rózsa Dávid, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója névvel köszöntőt mondott.

déséről es az kétségbeesés ellen az remén- ségről valo tanusság (Also Linduán, Rudolf Hoffhalter, 1573), valamint a Postilla, az az evangeliomoknak, mellieket esztendő által a kereszténec gyöleketibet szoktac oluasni es hirdetni, prédicatio szerint valo magyarazattia... (Also Lyndvan, Rudolf Hoffhalter, 1574), illetve az említett kivéte- les kulturális és történelmi eseménnyel kapcsolatos értékeket és személyiségeket. A konferencián bemutatásra került Hoff- halter Rudolf lendvai nyomdász és Janez Mandelc ljubljanoi nyomdász érdekes kapcsolata, a nyomdászat és a könyvkiad- ás története, valamint az adott korszak kulturális háttere is. Figyelmet fordítottunk az alsólendvai Bánffy (IV.) Miklós és a csáktornyai Zrínyi (IV.) György mecenatú- rájára is a magyar könyvkiadás területén, amely a reformáció idején az egész térség kulturális életében fontos tényező volt.

A nemzetközi konferencia áttekintést adott az első magyar könyvek 16. századi megjelenéséről Alsólendván. Az esemény legfontosabb különlegessége az volt, hogy a budapesti Országos Széchényi Könyvtár vezetősége lehetővé tette számunkra, hogy Kultsár Györgynek a 16. században kiad- ott könyveit eredeti példányban is megte- kinthetjük a konferencián és a következő néhány napban, amikor kiállításra kerül- tek még a Polgárosodás Múzeumában.

Magyar János, Lendva Község polgár- mestere ünnepi beszédében kiemelte, hogy a könyvekhez kapcsolódó gazdag prog- ramsorozat arról tanúskodik, hogy Lendva merész elképzelésekkel és nagyszerű szel- lemiséggel rendelkező, látnok és kozmopo- lita emberek otthona volt.

A konferencia létrejöttében fontos sze- repet vállalt a két szomszédos ország nemzeti könyvtára is. A ljubljanoi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (NUK) igazgatója, Viljem Leban hangsúlyozta, hogy a két in- tézmény gondoskodik mindarról, amit ez a két kultúra – a szlovén és a magyar – megőriz az utókornak. Még áprilisban kötöttek együttműködési megállapodást Budapesten a magyar társintézménnyel, ami megeremtette a lehetőségét annak, hogy a témában érintett kultúrtörténetek még szorosabban működhessenek együtt.

Rózsa Dávid, az Országos Széchényi

Könyvtár (OSZK) főigazgatója pedig kie- melte a „Vivat Szlovénia!” című kiállítás megnyitóját, amely Budapesten volt, és ahol már tavasszal bemutatták a ma- gyar–szlovén irodalmi kapcsolatokat. Véleménye szerint ez az együttműködés lehetőséget biztosít arra, hogy a témában érintett kultúrtörténetek a jövőben is még szorosabban együttműködhessenek. Hoz- záította, hogy a két ország közös munkája elsősorban a régi könyvek kutatási terüle- tét, valamint az őrzött kulturális javak di- gitalizációját érintheti.

A konferencián a téma legismertebb szlovén és magyar szakemberei a 16. szá- zad vallás-, irodalom- és nyomdatörténe- tét elemezték.

Matjaz Lulik, a szlovén Nemzeti és Egyetemi Könyvtár régi nyomtatványok gyűjteményének gondozója A szlovén nyomtatott szó kiadói, könyvkereskedői és nyomdászai a 16. században: rövid átte- kintés címmel tartott előadást, amelyben hangsúlyozta: „A nyomtatás feltalálása olyan előrelépést tett lehetővé az eszme- cserékben, amely jelentősen hozzájárult egy olyan folyamat elindításához, amely örökre megváltoztatta a nyugat világké- pét. Már azelőtt is jónéhány gondolkodó kapott arra ösztönzést, hogy elgondolkoz- zon azon, hogyan térhet vissza a kereszté- ny közösség az eredeti tanításaihoz az eredeti vallási szövegek alapján. Az írott szó tömeges megjelenése utat nyitott a vallási dogmák eltérő értelmezéséhez is, és ennek következtében ez a folyamat a társadalmi viszonyok átalakulását is elősegítette.”

Dr. Varga Bernadett, az OSZK Régi Nyomtatványok Tárának osztályvezetője Lelkiség, irodalom, nyomdászat – Kultsár György 450 éve nyomtatott műveiről cím- mel tartott előadást, amelyben három szempontból vizsgálta Kultsár György életművét. Irodalomtörténeti megközeli-

tésből elemezte azok formai és műfaji saját-osságait, valamint azt vizsgálta, hogy miért pont ezeket a műfajokat tartotta érdemesnek a szerző és a mecénás a meg-

jelentetésre, egyáltalán ezek hogyan kö- vetkeznek a keletkezésük körülményeiből a lendvai udvar kultúra- és vallásmegtartó szerepének tükrében. Nyomdászattörté- neti szempontból vizsgálta a nyomdász Lendvára kerülésének lehetséges hátterét, útját, és bemutatta Hoffhalter felszerelését a többi korabeli nyomda felszereléséhez viszonyítva. Végezetül könyvtörténeti kite- kintésben vizsgálta Kultsár György három jelentős művét, amelyeket az Országos Széchényi Könyvtár Régi Nyomtatványok Tárában őriznek.

Dr. Klaudija Sedar, a muraszombati Primož Trubar Intézet igazgatója A refor- máció öröksége (Alsó)Lendván címmel tartott előadást azokról a prédikátorokról, akik Alsó-Lendván a 16. században elter- jesztették az új tanításokat, ismereteket és változást hoztak a térségbe, elindították a reformáció történetét, melynek kezdetére és évszázadokon át tartó lefolyására, örökségére, kulturális, egyházi, szakrális, nyelvi szintjére is visszatekinthetünk (Alsó)Lendván. Beszél az uralkodó Bánffy nemesi család és a többi nemesi családok főurairól is, akik az akkori Muravidéken gazdálkodtak, és támogatták a reformáció kulturális örökségének, főleg a könyv- nyomtatásnak az elterjedését.

Violáné Bakonyi Ibolya, a csurgói Csonkai Református Gimnázium könyvtárának a vezetője A lendvai kiadású Postilla egy példánya a csurgói református gimnázium könyvtárában címmel tartotta meg előadását, amelyben a könyvtár becses darabja, vagyis Kultsár György prédikációs könyve gyűjteményükbe kerülésének a történetét mondta el. A lendvai Postilla Csire István nagybajomi református lelkész ajándékként került a csurgói gyűjteménybe. A kötet két szempontból is érdekes. Egyik, hogy használói (16–19. század) sűrűn teleírták a lapszéli helyeket, kiegészítve Kultsár prédikációit, de az említett ajándékozót kivéve egyetlen possessor bejegyzés sem árulkodik arról, kik birtokolták. A másik, hogy a restaurálás során kiderült, hogy a könyvnek több kötése is volt, s az egyik egy kódextöredéket rejtett.

Dr. Bence Lajos, a Muravidéki Magyar Tudományos Társaság elnöke A lendvai nyomdászat és prédikációs irodalom máig ható kultúrtörténeti vonatkozásai címmel tartotta meg előadását, amelyben méltatta a 450. évfordulót, amely az előadó szerint arra is kötelez, hogy rámutassunk a protestantizmus és a reformáció keretében megvalósuló anyanyelvi jellegre, annak vallás- és szellemtörténeti jelentőségére, a bibliafordításoknak az identitáselméletek gyártói által kissé elkoptatott jelentőségére, a stílusbeli jegyekre, valamint a katolicizmus terjedésének gátat vető „protestálók” fundamentalista túlkapásaira is. A három Kultsár-mű a fordításiirodalomban, illetve a posztillaműfajban a későbbi századokban is becses alkotásnak számított. Szenczi Molnár, a zsolnárirodalom talán legnagyobb alakja Kultsár Postillájáról rajongással írt, kiemelve kortársai, a protestantizmus óriásai közül a lendvai prédikátor utolsó művét: „Magyar posztillát négyet láttam: Kultsár Györgyét, Beythe Istvánét, Bornemisza Péterét és Telegdi Miklóst, de az elsőől kiválva alig méltók a többi, hogy újabban kinyomtassanak.” Nem is csoda, hogy a következő században még három újabb kiadást ért meg Kultsár Postillája – fejtette ki előadásában a véleményét az irodalomtörténész.

Dr. Lendvai Kepe Zoltán, a Lendvai Galéria és Múzeum főmuzeológusa A Bánffy-

ak Alsólendvája a reformáció tükrében című előadásában arra a kérdésre kereste a választ, hogy Alsólendva a 16. század második felében mennyire volt jelentős vallási, irodalmi és tudományos központja a reformációs törekvéseknek, továbbá minek volt köszönhető, hogy Alsólendva nem csak a dunántúli reformáció egyik vallási és irodalmi központjává vált, hanem a magyar nemzeti gondolat erődjévé is, amely hitben, magyar nyelvben, anyagi támogatásban, testi és lelki küzdelemben, mély hazaszeretetben és reménykedő jövőképben egyaránt megnyilvánult. Ennek a keretében mutatta be Bánffy családból VI. Istvánt (1522–1568), Bánffy (IV.) Miklóst (1547–1593), valamint azokat a személyiségeket, akik megfordultak a Bánffyak protestáns szellemű udvarában: Orbonai Rácz Györgyöt, Zuhodolyi Andrást, Szentgyörgyvölgyi Bakács Farkast, Ráskay Gáspárt, Szentgyörgyi Gábort, Tőke Ferencet, Beythe Istvánt, Hoffhalter Rudolfot és Kultsár Györgyöt. Časar Sebastijan, a Lendvai Könyvtár és Kulturális Központ könyvtárosa Könyv születik című előadásában arról beszélt, hogy a 16. századtól a könyv elkészítéséhez használt anyagok az idők során hogyan változtak: a pergament felváltotta a papír, a fatáblát a karton, a kézi-szerszámokat a gépek, a felhasznált ragasztók és festékek előállításai is más lett, a kézzel írt oldalakat a nyomtatott fatáblák, majd a zseniális találmány, a Gutenberg-féle cserélhető betűk váltották, amely módszer elkísért minket a modern korig. A mai könyvkiadás és könyvkészítés is több ember munkája. Szerző, szerkesztő, tördelő, nyomdász és segítők kellene (még nem olyan rég betűszedők és színkeverők stb., amit leváltott a digitális kor) – de a könyv maradt. Lépésről lépésre át lehet érezni, hogy mennyi befektetett munka árán lehet előállítani egy ilyen örök értékű tárgyat.

Dr. Zágorec-Csuka Judit, a Lendvai Könyvtár és Kulturális Központ igazgatója a Gondolatok Kultsár György „Az halálra való keszöletről rövid tanosság” című, 1573-ban kiadott prédikációs könyvről a lendvai magyar könyvkiadás 450. jubileuma kapcsán című előadásában Kultsár művét elemezte a földi élet mulandósága tekintetében. Kultsár szerint a másik élet, az égi az, ami örökkévaló. Az előadó szerint Kultsár György, a lelkipásztor úgy bátorított a halál örömteli elfogadására, hogy az elmélkedő figyelmet mindvégig a végső célra, a hívő ember nagy kérdésére irányította: hogyan juthatunk át az életlen-halálon úgy, hogy Krisztus kereszthalála által a megváltott örömben, az üdvösségben mindnyájan eljuthassunk? Válaszadása gyakorlati útmutatás. Írásaiából sugárzik lelki

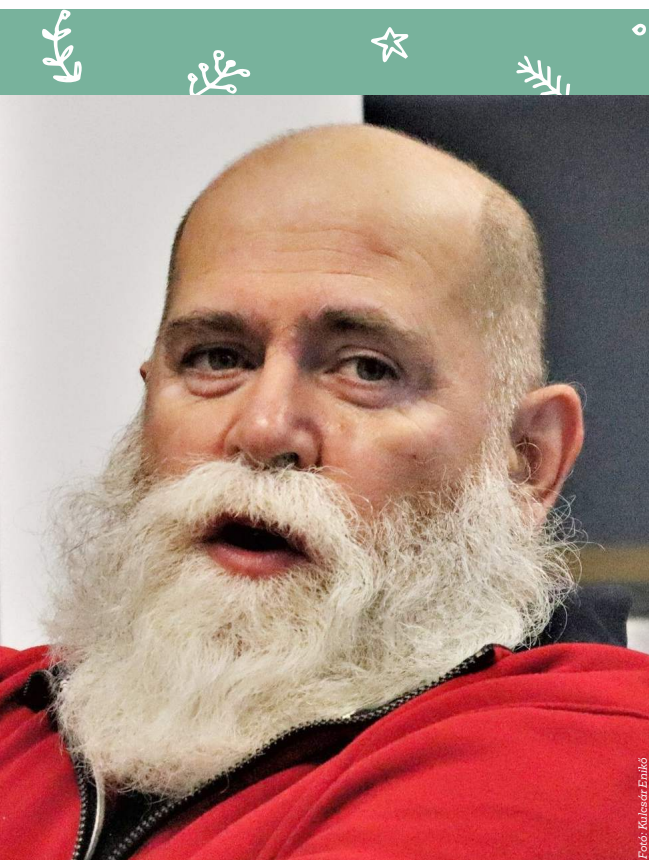

Dr. Zágorec-Csuka Judit,
a Lendvai Könyvtár és
Kulturális Központ igazgatója.

tartása, a mindenkiért felelősséget érző, papi hivatásában megnyilvánuló keresztény morál, amely valóban vigaszt adhatott a saját korában, ahogy adhat ma is. Ezekre a gondolatokra hívta fel a figyelmet az előadó, aki szerint Kultsár György prédikációs kötete megérdemli az újrafelfedezést, mert régies nyelve ellenére ugyanúgy szól a ma élőkhez, mint szólt saját korának emberéhez.

Dr. Zágorec-Csuka Judit

„Azon dolgozunk, hogy ez a ház az olvasáskultúra alapintézménye legyen Szekszárdon és a vármegyében”

Most már belátható távolságban van a szekszárdi Tudásközpont megnyitása, amelybe nemsokára beköltözik az Illyés Gyula Könyvtár is. Az intézmény igazgatójával, **Liebhauser Jánossal** beszélgettünk.

Szekszárdnak évtizedek óta szüksége volt már egy új könyvtári épületre. Egy több mint tíz évvel ezelőtti helyi könyvtárépítészeti szimpóziumon azt mondta, hogy a jelenlegi könyvtár inkább raktár, mint közösségi tér. Miként jellemezné a korábbi időszakot így a célhoz közel, a beköltözés előtt pár hónappal?

Az említett szakmai eseménynek a legfontosabb gondolata az volt, hogy a könyvtárnak mint fogalomnak kikerülhetetlen része, hogy épületben van. A könyvtár találkozóhely, a könyvtárba emberek inspirálódnak, alkotni, találkozni, tanulni érkeznek. Az internet sok mindent változtat meg, alakít a mindennapi működésünkben, de nem gondolom, hogy abba a világba jutottunk el, hogy az emberek ne

akarnának személyesen találkozni. Ha a könyvtár épülete nem alkalmas egy ilyen integratív, közösségteremtő szerepre, akkor egyéb tevékenysége sem fog jól működni, és itt nemcsak a városi könyvtárakra gondolok, hanem a KSZR-települések szolgáltató helyeit is ide kapcsolnám. Az épület milyensége elengedhetetlen, ez volt tehát az alapgondolata a 2011-es szimpóziumnak. Szokták mondani, hogy a mostani könyvtárépületünk rossz, de aki tervezte, az azt tette akkor, amit kértek tőle. Ez egy színvonalasan megépített könyvtár volt, az 1950–60-as évek szellemének megfelelően, nyilván teljesen más prioritásokkal. Viszont erről hamar kiderült, hogy nem jó, hiszen nincsenek benne szabadterek, ez tényleg egy nagy raktárépület. Éppen az előbb említettek miatt az új épületünk kialakítása hatalmas felelősséget

ró ránk, könyvtárosokra, hogy miként lehet majd ezt a Tudásközpontot ötven év múlva is a 21. századi körülményeknek megfelelően működtetni, ami legyen jó és aktuális akkor is. Legyen továbbá kultúrát támogató, kulturális közeget inspiráló, hozzon létre közösségeket, legyen a tanulás alaphelyszíne, ahol az emberek találkozhatnak. Ennek az épületnek mindig vonzónak kell lennie, hogy az emberek oda akarjanak betérni.

Igen hosszú volt a tervezési fázis is, és itt nem csak az utóbbi évekre gondolok...

A politika, a városvezetés lassan fogadta el, hogy itt valóban szükség van új könyvtárra. Az 1961-es indulás első évtizede után már látszott, hogy nem jó az épület. 1990 után a megye négyszer írt ki terv-

Fotó: Illyés Gyula Könyvtár

pályázatot, hogy lehessen új könyvtárban gondolkodni, de ezek a tervek mindig elháltak. Amikor mi a már említett könyvtárépítészeti eseményt megszerveztük, akkor annak egy gegje volt, hogy a korábbi tervpályázatok kiemelt díjas terveit, 12 tervet kiállítottuk közterekbe a nagyközönségnek, hogy lássák, mi az, ami nem valósult meg. Az nagyon fontos feladata volt az elmúlt évtizedek könyvtári vezetésének, hogy szinten tartsák az igényt, hogy igen, szükség van egy jó könyvtárra a városban. Ahhoz, hogy idáig eljussunk, óriási kitartás kellett. Az évtizedek alatti küszködéseknek az is eredménye lett, hogy nekem és az elődeimnek is voltak kapcsolatai tervezőkkel, így valamennyire megtanultunk az építésszek fejével gondolkodni, és voltak olyan építésszek is, akik a hosszú folyamat során megtanultak kicsit könyvtáros fejjel is gondolkodni, így könnyebben tudtunk közös nyelvet beszélni.

Mikor látták, hogy végre realizálódhat a sokszor megfogalmazott igény?

Nagy szerencse, hogy amikor 2016 körül a Modern Városok Program lehetősége felmerült, amelynek ugye az alapja az volt, hogy a települések rakják ki az asztalra, hogy milyen fejlesztési terveik vannak talonban, akkor került a miniszterelnök elé az itteni könyvtárépítés terve, hiszen ekkor a kezünkben volt már egy szakmai koncepció. Az is szerencsés volt, hogy az első terveket egy szekszárdi építésiroda készítette, és amikor felmerült az új épület lehetősége, akkor ismét együtt tudtunk velük dolgozni, egy kis városban így összeérték a szálak. Nem mondhatom azt, hogy nekünk, könyvtárosoknak, ne lett volna szerepünk abban, hogy milyen tervek szülessenek

a Tudásközpont kapcsán, így a felelősség iszonyú erővel van rajtam, hogy ha valami nem működik majd az új épületben, abban én is hibás lehetek. Ami nehézsége a folyamatot, hogy itt, ugye, két intézményről beszélünk, hiszen az épületbe velünk együtt a levéltár is beköltözik majd.

A tervek, elgondolások aktualizálására milyen időkeretek voltak?

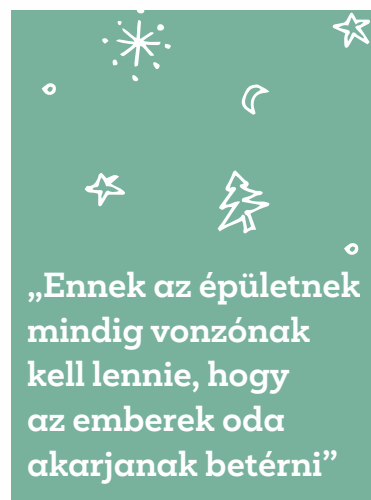
Az építészeti koncepció kidolgozására nem úgy volt idő, ahogy szerettük volna. Korábbi példákat látva, vannak olyan európai könyvtárak, amelyeknél csak a koncepció megformálása évekig tart. A mi esetünkben itt hónapokról beszélhetünk csupán. Ez azt jelentette, hogy hetente kellett stratégiai döntéseket meghozni, amelyek után már nem lehetett újabb vitákat nyitni. Született egy kompromisszum, amely azzal is járt, hogy a ház, nem feltétlenül az, amelyikről évtizedeken át álmodtunk, természetesen jó lesz, de minden igényünket nem fogja megoldani, a tervezéskor nyilvánvalóan az akkori legjobb tudásunk szerint döntöttünk. A kollégákkal ebben az intenzív tervezési folyamatban is párbeszédet kellett fenntartanunk, hogy az ő véleményük is megjelenhessen. Voltak éjszakáim, amikor arra riadtam fel, hogy tologatom a falakat álomban. Aztán egyszer csak nagyjából másfél évre leállt

a folyamat, 2018-ban lett egy tervünk, majd 2021-ben indultunk újra. Ezalatt a kormányzat átnézte a körülményeket, a terveket, a költségeket, érkeztek kérdések, majd a válaszokkal, ezeknek megfelelően módosultak a tervek, aztán elindult az építkezés.

Vezetőként, könyvtárosként mihez ragaszkodott a tervek készítésekor?

A koncepciót meghatározta a hibrid létünk, hogy két olyan intézmény kerül az épületbe, amelyek működése távol áll egymástól, hiszen más a közösségünk, a szolgáltatásaink. A koncepcióban benne volt, hogy kell a közös nevező, ezért is hangsúlyosan kerültek be közösségi terek az épületbe, és ahhoz mindkét intézmény ragaszkodott, hogy ezekbe közvetlen bejárásunk legyen. A közösségi tereket

építészeti tartalommal kellett megtölteni, fontosnak gondoltam, hogy ne egy, hanem sok oktatóterem jöjjön létre, vagy ha egy nagy létrejön, az legyen multifunkcionális. Lényeges volt, hogy a sokféle hasznosítás, a rugalmasság lehetősége is legyen benne. Szintén fontos szempont, amit mindenképpen hangsúlyoznék, hogy itt a korábbi helyünkkel szemben a kollégáknak lesznek olyan terei, irodái, ahol fel tudnak készülni a napi munkára, hiszen sokunknak korábban csak olvasói terekben volt helye, saját irodáik nem voltak. Hangsúlyos volt, hogy a könyvtár jól automatizált legyen, így sokkal többet tudunk majd foglalkozni az olvasóval, nem kell mindig a rutinfela-

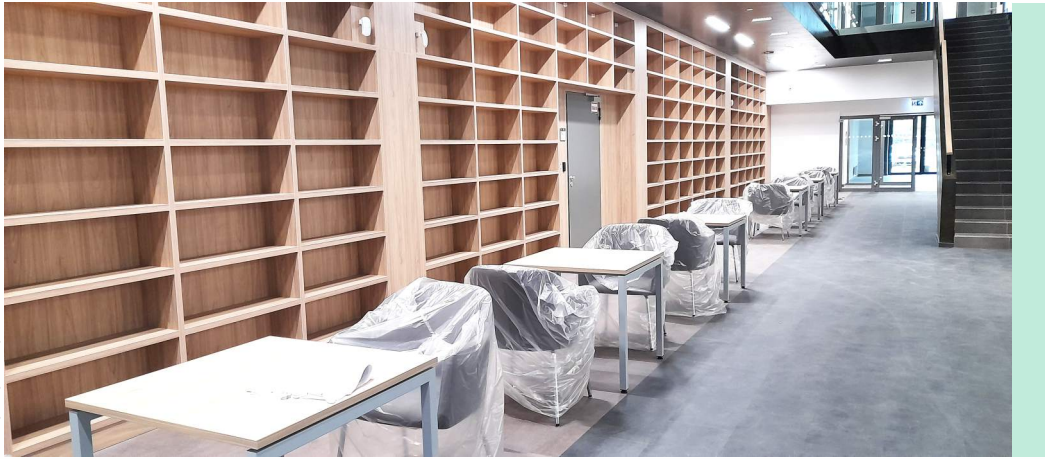

Foto: Illyés Gyula Könyvtár

datokat ellátni, mert például az automata könyvkölcsönzés majd elvégzi a dolgát. Ezzel a lehetőséggel sokkal több felelősségünk lesz a meglévő közösségeink erősítésében, abban, hogy még több csoport találjon helyet nálunk, illetve még több módon tudjunk majd megszólítani embereket. Szerettem volna, hogy legyen az épületben önállóan működtethető kávéház, ennek a lehetősége meg is van, ahogy az is, hogy helyet kapjon a házban könyvesbolt, ennek van szekszárdi sajátossága is, mégpedig az, hogy a városban jelenleg nincs igazán minőségi könyvesbolt. Végül, de nem utolsósorban fontos szempont volt, hogy ez egy energiatakarékos épület legyen, hogy a zöldelvárásoknak meg tudjon felelni. Az épület tetején lévő napelemek az éves áramfelhasználás 90 százalékát megtermelik majd. Nagyon erős zöldgesztusok vannak benne, például egy élő zöldfal, de már most rengeteg növény, virág kerül az épületbe. Az IFLA zöldkönyvtári díjunk is irányadó volt, ez például erős inspiráció volt a használatbavétel tekintetében.

A szolgáltatások terén mivel tud többet biztosítani az épület az olvasóknak?

A gyerekkönyvtárunk egy külön épületben működött korábban, ez végre fizikailag is része lesz a könyvtárnak. Az ifjúsági korosztálynak helyet kellett találni az épületben, mivel a terek rugalmasak, ez megoldható, lesz számukra saját alkotóhely. Lehet majd nagyszabványú rendezvényeket szervezni, eddig a legnagyobb eseményeink létszáma 60 fő körül mozgott általában, most lesz egy olyan termünk, hogy ha mindent kinyitunk, akkor 200 főt tudunk majd leültetni. Így aztán meglesz a lehetősége országos

Foto: Illyés Gyula Könyvtár

szakmai konferenciák, fesztiválok megszervezésének is. Hozzáteszem, már most keresnek bennünket jövőbeni nagyrendezvények kapcsán. Ha jó az épület, nyilván majd generálja ezeket a megkereséseket, ahogy tapasztalatból és a kollégák elmondásaiból is tudom, hogy a pécsi Tudásközpont épülete is ilyen, mert már sokan ismerik és ki tudják használni a multifunkcionalitását. Most már azt is ki tudom mondani, hogy jó lenne hamarosan a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Vándorgyűlését is megrendezni.

A tényleges költözés, illetve a könyvtár nyitása 2024-ben valósul majd meg, ilyen hosszú várakozás után, ez már tényleg rövid idő. Mi férhet még bele a jövő évbe?

Ha január végén elkezdünk költözni, akkor két-három hónapig ez biztos eltarthat majd, a folyamat hatalmas fizikai munka lesz. Ahhoz, hogy a tervezetteket tartani tudjuk, heti öt napon keresztül folyamatosan mennie kell majd a teherautóknak a dokumentumokkal, ebben nyilván egy költöztető partner segít majd. Május-júniusban ténylegesen vége lehet a költözésnek, akkor már egy országos rendezvény várha-

tó itt, ami a KönyvtárMozi országos találkozója lesz, ennek megrendezése számunkra nagy megtiszteltetés. 2024-ben nyilván nagyon sokan meg akarják majd nézni az új épületet. A kollégákkal meg kell tanítanunk majd mindenkinek az új könyvtári működést, sok oktatást tervezünk az olvasóknak. A legfontosabb célunk, hogy bármit is csináljunk, az az olvasáskultúrát szolgálja. Azon dolgozunk, hogy ez a ház az olvasáskultúra alapintézménye legyen Szekszárdon és a vármegyében.

Szeifer Csaba

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer

10 éve

Fertőd - Győr-Moson-Sopron vármegye

2023-ban az országban több helyen is megemlékeztek a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) elmúlt tíz évéről, gyakran hivatkozva az eseményre úgy, mint a KSZR 10 éves jubileumára. Valójában nem a rendszer, hanem annak jelenlegi formája volt 10 éves idén, hiszen 2013. január 1-jén lépett hatályba a jogszabály, amely meghatározta a kistételepülések könyvtári ellátásának aktuális kereteit. Az Informatikai és Könyvtári Szövetség, valamint a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár szervezésében 2023. május 31-én Pócsmegyeren került sor a vármegyei hatókörű városi könyvtárak közös ünnepi szakmai napjára ugyanezen céllal, visszatekinteni a KSZR elmúlt 10 évére, annak eredményeire és a jövő lehetséges útjaira. Vajon hozott-e a 2013-ban hatályba lépő változtatás akkora újdonságot, hogy érdemes legyen ezt úgy kezelni, mint a KSZR „születésnapját”?

Természetesen semmi sem előzmény nélkül való. A jelentős fejlesztések jellemzően úgy jönnek létre, hogy korábban egy közösség berkeiben működő kezdeményezések kodifikálódnak, rendszerré állnak össze, nevet kapnak. (Csak hogy egy 2023-as párhuzammal érzékeltessem a kérdést. Idén ünnepeltük Budapest születésének

150 éves jubileumát, de természetesen senki nem gondolhatta, hogy a főváros csupán másfél évszázada létezne. Tény ugyanakkor, hogy Buda, Pest és Óbuda 1873-ban megtörtént egyesítésével akkor született az a város, amit jelenleg Budapestként ismerünk.)

A KSZR közvetlen előzményének tekinthető fejlesztések a könyvtári terület 2003–2007 közötti stratégiai ciklusához köthetők.¹ A 2003-ban létrehozott KSZR-munkabizottság dolgozta ki a *Könyvtárfejlesztési koncepció a községekben, különösen a kistételepüléseken élők számára* című dokumentumot, amely a Kulturális Közöny XLIX. évfolyamának 7. számában, 2005. március 7-én látott napvilágot.²

A kistételepülési könyvtári ellátás helyzete kritikus szintre süllyedt a rendszerváltást követően. Világossá vált, hogy egy célzott program nélkül az önkormányzatok nem lesznek képesek olyan fejlesztéseket végrehajtani, amelyek biztosíthatják a legkisebb településeken élők számára az információs és kulturális javakhoz való egyenlő hozzáférést. A kistételepülési könyvtárak – ahol még léteztek – jellemzően erősen forráshiányosan, szakképzett munkaerő nélkül, nagyon szerény beszerzési keretekkel, elavult állományokkal, kizárólag

könyvtári kölcsönzést nyújtva működtek. Egyre nagyobb különbség tántogott a nagyobb városokban, valamint a vidéken élők által elérhető könyvtári szolgáltatások minősége között.

A koncepció az 1997. évi CXL. törvényben definiált könyvtári szolgáltatások megrendelésének a lehetőségére kínált szakmai útmutatást, teret adva annak, hogy a nagyobb települések magasabb színvonalon működő közkönyvtárai szakmai támogatást nyújtsanak a környező községeknek, biztosítsák a lakosság magasabb minőségű ellátását. A koncepció megvalósításához szükséges anyagi forrást a többcélú kistérségi társulások támogatása jelentette. Az önkormányzatok szabadon dönthettek arról, hogy mely településtől rendelik meg a könyvtári szolgáltatásokat. Ha a kistérség önkormányzatai összefogtak a könyvtári ellátás közös megoldása érdekében, akkor arra központi támogatást kaptak. A rendszer érdekeltiséget teremtett a szomszédos települések közötti összefogásra, támogatta, ha az egyenként szerény erőforrásokkal rendelkező önkormányzatok a méretgazdaságosság elvét követve egyesült erővel léptek fel a mindannyiójukat érintő feladatok megoldása érdekében.

10 éve

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer

„A legkisebb településeken élők információs esélyegyenlőségének biztosítása érdekében tehát szükség volt a könyvtárellátási szolgáltató rendszer új alapokra helyezésére”

Bánfa - Baranya vármegye

5500 fő alatti települések közel kétharmada vált a KSZR tagjává.

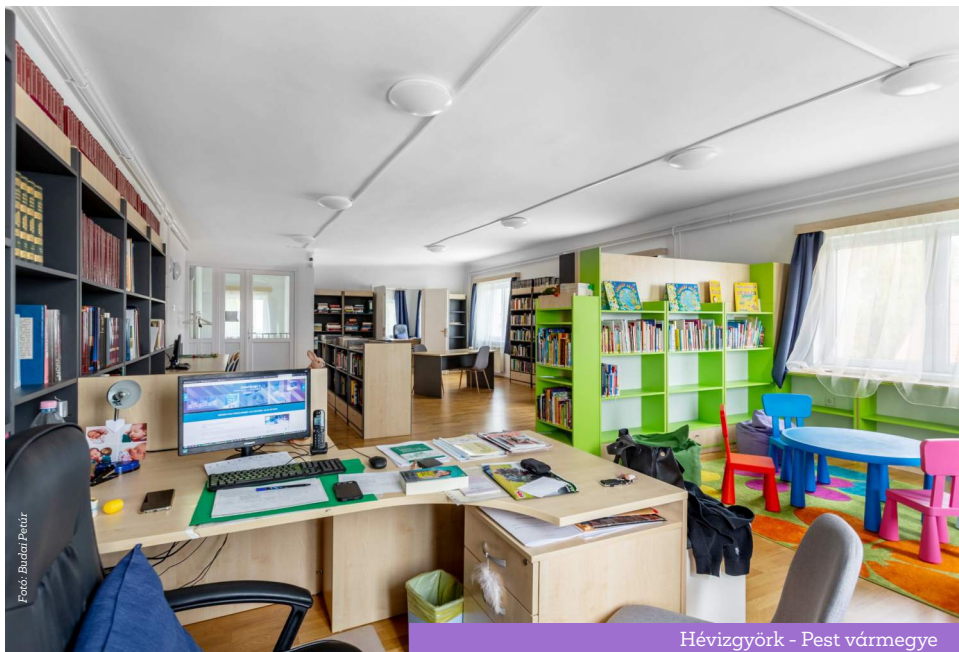
Mindezek mellett azonban a felszínre kerültek a rendszer korlátai is. Sajnos nagyon sok olyan önkormányzat intézménye vált szolgáltató könyvtárrá, ahol nemhogy a környező falvak, de a saját település lakosságának az igényeit sem sikerült magas színvonalon ellátni. Különösen az aprófalvas vidékeken (pl. Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén) merült fel a szakmaiság hiányának problémája, ahol a kistérségek központi települései is mindössze néhány ezer fős lélekszámú kisvárosok, amelyekben a könyvtár maga sem tudta maradéktalanul teljesíteni a nyilvános könyvtárakkal szemben támasztott követelményeket. Szintén problémát jelentett, hogy egyes esetekben az együttműködés csak formálisan valósult meg, az önkormányzatok ténylegesen nem törekedtek a könyvtári ellátás hatékonyságának és szakmai színvonalának emelésére. Ráadásul a rendszer nem ért el minden lehetséges települést, az 5500 fő alatti községeknek, kisvárosoknak a további nagyjából egyharmadában még mindig a 2005 előtti problémákkal küszködő, alacsony minőségű szolgáltatásokkal és gyűjteménnyel

operáló települési könyvtárakkal találkozhattunk. A legkisebb településeken élők információs esélyegyenlőségének biztosítása érdekében tehát szükség volt a könyvtárellátási szolgáltató rendszer új alapokra helyezésére.

A 2013. január elsején életbe lépett KSZR-rendelet alapján a megyei hatókörű városi könyvtárak lettek a felelősei a kistérségeket segítő módszertani szolgáltató rendszerek működtetésének. Több megyei hatókörű városi könyvtárban (pl. Fejér vagy Pest megye) 2013-tól kezdve a jogszabályban meghatározott feladatok teljesítése érdekében kezdték el újra felépíteni a módszertani munkát és tudatosan bevonni az 5500 fő alatti településeket a KSZR-szolgáltatóhelyek körébe. A rendszer nem zárta ki teljesen az arra alkalmas városi könyvtárakat a szolgáltatások működtetéséből, a megyei könyvtár felügyelete mellett ezek továbbra is bevonhatók az ellátás biztosításába. Voltak megyék, amelyekben ennek több évtizedes hagyománya van, ami egészen az ellátórendszerek idejéig megy vissza (pl. Zala és Vas vármegyék).⁴ A KSZR működtetésére szolgáló támogatás innentől kezdve közvetlenül a megyei hatókörű városi könyvtárak

A 2005 és 2012 közötti időszak legfőbb érteke az volt, hogy a többcélú kistérségi társulások keretében működő könyvtárellátási szolgáltató rendszerek a könyvtárra irányították a kistérségek vezetőinek figyelmét, hiszen az a forrásbevonás ígéretével kecsegtette őket. A községek polgármesterei elkezdtek érdeklődni a könyvtárak sorsával. Sorban születtek az együttműködések, számos kis könyvtár megújult, újra elindultak a könyvtárbuszok. 2012-ig bezárólag az

Hévízgyörk - Pest vármegye

költségvetésében jelent meg, ezzel garantálva a források szakmai célú felhasználását.

Az országos könyvtári statisztika szerint 2022-re már 2692, a KSZR keretében működtetett könyvtári, információs és közösségi hely működött az országban. Ezzel a rendszer elérte az országban a közel teljes lefedettséget. Mivel mára már mindösszesen csupán 50 községi önkormányzat által fenntartott nyilvános könyvtár működik az országban, nem igazán van tér a KSZR-rendszerek további bővülésére.⁵ Tekintve, hogy az önkormányzatok számára nem kötelező a rendszerbe való belépés, mindez a modell működőképességét, sikerességét bizonyítja. A 2013 januárjában bevezetett rendszerben a vármegyei hatókörű városi könyvtárak olyan értékaajánlatot tudnak adni az 5500 fő lélekszám alatti településeknek, amelyet azok döntő többségében érdemesnek látnak elfogadni.

A mennyiségi előrelépés mellett fontos megemlíteni a minőségi változásokat is. A megyei hatókörű városi könyvtárak és a KSZR-be bevont települések közötti hosszú távú és kiszámítható együttműködés eredményeként jelentős mértékben emelkedett

a szolgáltatások színvonala is. Egy települési önkormányzattal való szerződéskötést követő 1-2 évnyi közös munka után már érezhetőek a változások. Megújulnak a terek, új bútorok, szép új könyvek, játékok, informatikai eszközök teszik vonzóvá a szolgáltatóhelyeket, amelyek önmagukban is kellően attraktívak, de a változatos programkínálat segítségével még inkább élet költözik a kistépelülési könyvtári szolgáltatóhelyekre.

A korábban jellemzően könyvkölcsönzést nyújtó szolgáltatóhelyek könyvtári, információs és közösségi helyekké válnak, ahol minden korosztály megtalálja a számára értékes dokumentumokat, szolgáltatásokat, programokat. A kistépelülések könyvtárosai egyre inkább elköteleződnek a szakma iránt, a vármegyei hatókörű városi könyvtárak által szervezett továbbképzések, tapasztalatcserek nyomán megismerik a könyvtárosmunka igazi természetét, egymást, részeivé válnak egy szakmai közösségnek. És ne feledkezzünk meg a másik oldalról sem. A megyei könyvtárak is megerősödtek az elmúlt tíz év alatt, még jobban megismerték a településeket, még inkább megértették a községekben élők igényeit, amelyekkel a megyében mű-

LÁBJEGYZETEK

¹ Ld. Skaliczki Judit: *Az információs esélyegyenlőség és a demokrácia helye: a könyvtár – A könyvtári terület stratégiai céljai 2003–2007 között = Tudományos és műszaki tájékoztatás, 2003. (50. évf.) 9–10. sz. 375–381. p.*

² A koncepció egy önálló KSZR-t bemutató kötetben is megjelent. *Könyvtárfejlesztési koncepció a községekben, különösen a kistépelüléseken élők számára = Könyvtárellátási Szolgáltató rendszer. Tájékoztató a kistépelülések könyvtári ellátásáról. Szerk. Richlich Ilona, Budapest, Könyvtári Intézet, 2005. 6–19. p.*

³ Fehér Miklós: *Kistépelülések könyvtári ellátása. Helyzetkép és szakirodalmi szemle. = Könyvtári Figyelő, 2002. 3. sz. 367–428. p.*

⁴ Tóth Máté: *Hazai ellátórendszerek egy országos vizsgálat adatainak tükrében = Könyvtári figyelő, 2004. (50. évf.) 4. sz. 719–761. p.*

⁵ Az adatok forrása: *Országos könyvtári statisztika adatvizualizációs felülete. Békésiné Bognár Noémi Erika – Nagy Andor: Reform a könyvtárstatisztikában: egységesített adatstruktúra és adatvizualizáció = Tudományos és műszaki tájékoztatás 2022. (69. évf.) 7. sz. 334–341. p.*

ködő nyilvános könyvtárakat is hatékonyabban képesek segíteni. A vármegyékben működő könyvtári rendszerek egyre inkább egységes hálózatokká kezdenek válni, amelyek mind magasabb színvonalon képesek kielégíteni a lakosság kulturális és információs igényeit.

A fentiek alapján bátran állíthatjuk, hogy van okunk a 10 évvel ezelőtti változásokra a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer létrejötté tekinteni, bár kétségtelen, hogy az előzmények nélkül, az évtizedek során végzett módszertani munka tapasztalatai nélkül a KSZR nem lenne az, ami jelenleg. Bízunk benne, hogy az egy évtizede folyó szakmai munka még sokáig folytatódhat ezen a jól bevált úton, és a nemzetközi szinten is kiemelkedő színvonalú hazai kistépelülési ellátás tovább fog erősödni a következő években.

Dr. Tóth Máté

Győri Könyvszalon huszonkettészerre

avagy a vidék legnagyobb könyvfesztiválja

Az ötlet, hogy Győrben legyen könyvfesztivál, Tóth Nándornétól, a győri polgármesteri hivatal kulturális irodájának vezetőjétől származik, a colmari minta alapján. A Le Festival du livre de Colmar egy hatalmas nemzetközi könyvvásár, amelyet a város szélén felépült professzionális kiállítócsarnokban rendeznek meg évről évre, hatalmas érdeklődés mellett.

Fotó: Szabó Béla

ORSZAGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

lehetett volna állítani. Így a szervezőváltás egyúttal helyszínváltást is jelentett. A Győri Könyvszalón 2007-től a Győri Nemzeti Színházba költözött. A sátor „varázsa” után a köépület nem volt könnyű megszokni a látogatóknak, és a spontán érdeklődőket is elveszítette a rendezvény, azokat, akik számára maga a „sátor” látványa és az ezzel kapcsolatos kíváncsiság volt a vonzóerő. Ezzel szemben az együttműködő színház a rendezvénytérket kibővítette a 650 férőhelyes nagyszínpaddal, egy 50 fős pódiumszínpaddal és a 120 fő befogadására alkalmas kamaraszínházzal. Ehhez kapcsolódott a közelben lévő Kisfaludy Károly

Könyvtár 100 fős rendezvény- és 40 fős kamaraterme. A kibővült helyszínszakszerű üzemeltetéséhez a színház professzionális csapata nyújt támogatást. A köszínházban a korábbi 70-80 kiállító közül 35-40 maradt hűséges a könyvszalónhoz, ugyanakkor a rendezvények száma átlagban elérte a 120 programot, a félórás időkeret pedig bemutatóként egy órára emelkedett. A rendezvények között megjelentek a koncertek, előadóművészi produkciók is, ugyanakkor a fő hangsúly továbbra is a könyvbemutatókra helyeződik.

Nóvum a szombat esti drámaíróverseny, amely először KorTársasJáték fantáziánéven működött, az utóbbi két évben pedig Dráma a Szalonban fantáziánéven fut. Továbbra is kiadjuk a Győri Könyvszalón Alkotói Díját: 2007-ben Csoóri Sándor, 2008-ban Kányádi Sándor, 2009-ben Jókai Anna, 2010-ben Ágh István, 2011-ben Varró Dániel, 2012-ben Kalász Márton, 2013-ban Lackfi János, 2014-ben Czigány György, 2015-ben Jankovics Marcell, 2016-ban Dragomán György, 2017-ben Sándor György, 2018-ban Buda Ferenc, 2019-ben Mezey Katalin, 2021-ben Bereményi Géza, 2022-ben Vári Fábrián László, 2023-ban Zalán Tibor

kapta. 2020-ban a pandémiás helyzet miatt a könyvfesztivál elmaradt, 2022-ben „szűkített verzióját” szerveztük meg az energia-veszélyhelyzetre tekintettel.

2023-ban a díjazott Zalán Tibor mellett olyan nevek fémjelzték a könyvbemutatókat, mint Kepes András, Kádár Annamária, Almási Kitti, Jakupcsek Gabriella, Borbás Marcsi, Balázs Ágnes, Fiala Borcsa, Gáspár András, Majoros Sándor, Pörös Géza, Bíró Szabolcs, Borsányi Katinika, Iancu Laura, Zöldy Pál, Balázs Ádám, Czako Zsófia, Gerlőczy Márton, Réz András, Fűzfa Balázs, Bán Mór, Csalár Bence, Szoboszlai-Kiss Katalin, Tompa Andrea, Dobray Sarolta, Tóth Krisztina, Vámos Miklós, Fábrián Janka, Grecsó Krisztián, Cserna-Szabó András, Benkő László,

Török Máté, Zsuffa Tünde, Mechiát Zina, Balaskó Ákos, Illés Krisztina, Döme Barbara és még sokan mások.

A 22. Győri Könyvszalont megelőző napon Kháron címmel Antall István szerkesztő-riporter grafikai munkáiból nyitottunk meg emlékkiállítást.

Az előadóművészi produkciók közül a drámaíróverseny mellett kiemelkedett

Szarka Gyula és zenekarának Petőfi dicsérete című estje, Gubás Gabi és a Szeleburdi zenekar mesekoncertje, a VSG Táncház A Szépség és a Szörnyeteg című mesejátéka, Horgas Eszter fuvolaestje Imagine – fenegyerek, akik megváltoztatták a világot címmel, Vándor Éva önálló estje (Willy Russell: Shirley Valentine), Pokorny Lia Füst című zenés estje, Huzella Péter zenés műsora.

A rendezvény látogatóinak száma közel húszezer fő volt. A három napban a Generációk Háza együttműködő partnerünk „Mesekuckót” működtetett, gyermekprogramokkal, gyermekszervezőkkel.

A rendezvény megvalósítását Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 20 millió, az NKA 1,5 millió forinttal támogatta.

A 2023-as részletes program a www.konyvszalón.com oldalon elérhető.

Dr. Horváth Sándor Domonkos

Győr 2001 óta rendezi meg a Győri Könyvszalont éves rendszerességgel. 2006-ig a rendezvény fő szervezője Tóth Nándorné volt. Ebben az időszakban egy 2000 négyzetméteres fesztiválsátort állítottak a város valamely frekvenciált helyére, ahol hazánk legrangosabb könyvkiadói képviseltették magukat. A sátorban volt egy 20 négyzetméteres pódiumszínpad, így a háromnapos, jellemzően egy októberi hosszú hétvégén, péntektől vasárnapig szervezett eseményen egész nap könyvbemutatók, szerzői beszélgetések zajlottak, „pörgős” stílusban, félórás időkeretekben. Kísérő rendezvényként nívós produkciók várták a közönséget a város meghatározó kulturális intézményeiben: koncertek, nagyobb szabású szerzői bemutatók, egyéb irodalomhoz kapcsolódó események. A Győri Könyvszalónnak minden évben van egy díszvendége, aki az Alkotói Díjat kapja. 2001-ben Esterházy Péter, 2002-ben Kertész Imre, 2003-ban Szabó Magda, 2004-ben Závada Pál, 2005-ben Csukás István, 2006-ban Spiró György részesült ebben az elismerésben.

2007-től az addig együttműködő partnerként szereplő győri városi könyvtár kapta meg a szervezés feladatát. Erre az időre építési beruházások, köztéri alkotások állítása miatt „elfogytak” azok a belvárosi helyszínek, ahol a hatalmas sátrat fel

Fotó: Szabó Béla

Könyvtárak a sikeres kulturális turizmusért

– szakmai továbbképzés Békéscsabán

A Békés Megyei Könyvtár 2023. szeptember 29-én Könyvtárak a sikeres kulturális turizmusért címmel szervezett országos szakmai továbbképzést. A programot a Békés Megyei Könyvtár a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Békés Megyei Szervezete együttműködésével, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával valósította meg. A szakmai továbbképzést a könyvtárak turisztikai tartalomszolgáltatásának élénkítése, a szolgáltatások népszerűsítése, a működési bevételek növelése, a jogyorklatok megosztása, valamint az együttműködések kialakítása céljával hívták életre Békéscsabán.

A könyvtári turizmus „bibliotourism” kifejezéssel szerepel a külföldi szakirodalomban. 2018-ban egy angol nyelvű portál hét okot sorolt fel, miért érdemes felkeresni a turistáknak a könyvtárakat. Ezek közé tartoznak a városismereti séták, az ingyenes wifielérés, az irodai szolgáltatások, a közösségi terek, a filmvetítési és zenehallgatási, valamint a szórakozási lehetőségek. Emellett a könyvtárárpület építészeti érték is lehet, mely felkeltheti a turisták érdeklődését.

A békéscsabai rendezvényre az ország minden tájáról és még a határon túlról, Székelyudvarhelyről is érkeztek szakemberek. Juhász Zoltán, a Békés Megyei Könyvtár igazgatója kiemelte, Békéscsaba turisztikai értékekben gazdag település: fontos jelentőséggel bír a festőfejedelem Munkácsy Mihály öröksége. A formálódó Munkácsy Negyed intézményeinek együttműködése erősíti a kulturális programkínálattal, ennek köszönhetően nagyobb figyelmet kap a könyvtár is. A városban

a CsabaPark turisztikai elemeinek és a környékbeli kastélyokat összekötő Wenckheim-kerékpárútnak köszönhetően jelen van az aktív turizmus, a csabai kolbásznak, a pálinkának, a Munkácsy-tortának és a Munkácsy-kenyérnek köszönhetően gasztronómiai adottságokról beszélhetünk, az elmúlt évek röplabdásikerei pedig több nézőt vonzanak a mérkőzésekre.

Varga Tamás alpolgármester köszöntő gondolataiban elmondta, a könyvtár és a turizmus kapcsolata egészen dr. Ambrus Zoltán könyvtárigazgató idejére vezethető vissza, akinek vezetésével létrejött Magyarország és Kelet-Közép-Európa egyik legnépszerűbb gasztrokulturális rendezvénye, a Csabai Kolbászfesztivál. Munkácsy Mihály örökségének ápolása, a Modern Városok Program keretében kialakított, turistacsalogató Munkácsy Negyed működtetése az önkormányzati fenntartású kulturális intézmények közötti partnerség hiányában nem lenne eredményes.

A szakmai továbbképzést Szüts Etele, a Könyvtári Intézet igazgatója nyitotta meg, hangsúlyozva a könyvtárak szerepvállalásának szükségét a kulturális turizmus területén. Az intézmények a sokszínű gyűjteményükkel a kulturális tapasztalatszerzés lehetőségét kínálják mindenki számára.

A rendezvény első előadását Opauszki Zoltán, Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata környezetvédelmi és turisztikai ügyekért felelős tanácsnoka tartotta a kulturális és az aktív turizmus békéscsabai találkozásáról. Rámutatott, hogy a vármegyeszékhelyen kiemelt turisztikai attrakció hiányában az élményszerzés biztosítása a fő feladat, ezt szolgálja a Munkácsy Kulturális Negyed, az intézmények kulturális programkínálata, a Wenckheim-kerékpárút és a parkerdőben kialakított CsabaPark szabadidőközpont.

Papp Adrienn projektmenedzser felhívta a figyelmet a Munkácsy Negyed és a Munkácsy-örökség kommunikációjának fontosságára, majd ismertette a partnerintézményekkel szembeni elvárásokat (egyesleges arculati elemek alkalmazása, Munkácsyhoz köthető rendezvények, proaktív együttműködések, egymás erősítése és fejlesztése). A Békés Megyei Könyvtár a kulturális és művészeti élményhelyszínek egyike, az együttműködés 2022 májusára vezethető vissza, amikor a könyvtár megszervezte az első városismereti sétát, mely meglepően nagy népszerűsége tette szert a helyi lakosság körében. Papp Adrienn előadása során kiemelte, a Békés Megyei Könyvtár a programjainak, a gyűjteményének, kulturális szerepének és fejlesztéseinek köszönhetően egy év alatt a Munkácsy Negyed teljes értékű részévé vált.

„Az intézmények a sokszínű gyűjteményükkel a kulturális tapasztalatszerzés lehetőségét kínálják mindenki számára.”

Czoboly Miklós, a Monguz Kft. ügyvezetője az információtechnológiai cég közgyűjtemények munkáját segítő megoldásait ismertette. A Monguz Kft. partnerei között a könyvtárak mellett oktatási intézményeket, levéltárakat és múzeumokat is találunk. Az általuk fejlesztett Qulto-brand a közgyűjteményi munkaflow folyamatok teljes egészét kívánja lefedni, ezzel segítve a hiteles tudás minél szélesebb körű megosztását. Turisztikai célzattal különféle játékos applikációkat kínáltak partnereik számára.

Ezt követően a meghívott könyvtárak képviselői mutatták be a turizmushoz kapcsolódó szolgáltatásaikat, jógyakorlataikat.

Tózsér Istvánné Géczy Andrea igazgató az előadása elején elárulta, a Bródy Sándor Könyvtárnak az egri bor, a vár, a szépasszonyvölgyi pince és a strandok miatt komoly turisztikai kihívókkal kell versenyeznie. Az egri városmarketing egysége segítette a helyi intézmények arculatát, valamennyi intézményi tevékenységnek az ún. Eger-márkát kell erősítenie. A könyvtárnak a Nagyréposti palota műemlék épülete ad otthont, mely turisztikai látványosságnak számít (a könyvtárosok az épület-történet megismerését segítő könyvtártúrákat szerveznek). Az egri könyvtár életében jelen van a kitelepülés a város különböző tereire (pl. Bródy Pikk, Parkkönyvtár, társasjátékozás, köztéri versposztolás), segítik a városi programok lebonyolítását (pl. Kalács Fesztivál, Múzeumok Éjszakája, Kulturális Örökség Napjai), a városfoglaló oktatási alkalmazással hozzájárulnak Eger felfedezéséhez, továbbá helyismereti vonatkozású társasjátékokkal is rendelkeznek. A közelmúltban Bródy Sándor ha-

gyatékával, felmérhetetlen kincssel bővült az intézmény, mely új lehetőséget kínálhat a kulturális turizmusban.

A szolnoki Versegly Ferenc Könyvtár turisztikai szolgáltatásait Károly Nóra csoportvezető ismertette. A városi értékek bemutatását helyismereti séták szervezésével, tematikus kerékpártúrákkal, foglalkozásokkal és nyári táborokkal kívánják segíteni. Az intézmény figyelmet fordít a helyismereti tartalmú adatbázisok fejlesztésére, bővítésére, városfoglaló alkalmazással, elektronikus könyvtárral, helyismereti wikivel és bloggal egyaránt rendelkeznek. A két évente sorra kerülő Kedvenc városom Szolnok vetélkedővel a középiskolásokat szólítják meg. Az intézmény a könyvtár falain kívül is bemutatja tevékenységét (pl. a Kulturális Örökség Napja in, vármegyei napokon, Kutatók Éjszakáján). A szolnoki könyvtár a turisztikai tevékenységét a gyűjteményére, a dokumentumaira, a könyvtárban elérhető információkra és tematikus weboldalaira alapozza.

Sikaláné Sánta Ildikó, a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár igazgatója elmondta, lényeges adottság, hogy Szegeden a város központjában, építészeti értékek környezetében található a könyvtár. A kulturális turizmust támogatják a kulturális rendezvények, gyakran kilépnek a falakon túlra, megmutatják magukat a lakosoknak, turistáknak. A mozgó villamosra kitelepített könyvtár két napon keresztül teljesített szolgálatot, a helyi kulturális programokon a könyvtár is bemutatkozik (Szegedi Ifjúsági Napok, Nyári Kavalkád, Ünnepi Könyvhét). A Somogyi Könyvtár a 2000-es évek elejétől szervez városismereti és más tematikájú sétákat is. A séták mobilalkalmazáson is elérhetők, jelenleg 15 útvonal található a könyvtár mobilapplikációján, illetve honlapján. Turisztikai szempontból rendkívül értékes Somogyi Károly gyűjteménye, a turisták számára emlékkönyvtár-bemutató túrákat szerveznek.

Komáromi-Raisz Borbála, a szentendrei Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár helytörténeti könyvtárosa előadásában

elmondta, intézményükben a könyvtárlátogatót Barcsay Jenő szintetizáló alkotása fogadja az épület aulájában. Ez a mozaik turisztikai látványosság, melyről több kiadványt is készítették. A könyvtárban kapott helyet a Hamvas Béla-olvasósarok, ahol fellelhetők a Hamvas család eredeti bútorai (fotel, vitrin, karosszék). Komáromi-Raisz Borbála elmondta, az általa vezetett könyvtárbejárások egy-egy állomása a képzőművészeti alkotás és az olvasósarok, miközben könyvtártörténeti érdekességeket oszt meg. A szentendreiek *A széf rejtélye* néven szabadulósobát hoztak létre, mely heti két alkalommal játszható a könyvtári terekben. A könyvtárosok évente városismereti vetélkedőt szerveznek általános iskolásoknak és gimnazistáknak, emellett aktívan szerepet vállalnak a városi rendezvényeken (pl. gyermeknapon, önkéntesek napján).

Szabó Károly, a Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár munkatársa előadásában kiemelte, a székelyudvarhelyi könyvtár életében egyaránt jelen vannak a turistacsalogató szolgáltatások, melyek három nyelven (magyarul, románul és angolul) is elérhetők. A digitális planetáriumban húsz fő részére tartanak kupolavetítéseket, a

fizikai kísérletek célja az élményalapú ismeretszerzés. Új szolgáltatás a könyvtári sószoba, mely az egészségügyi javallatok mellett relaxációs funkciót is betölt, emellett megteremti a lehetőségét a jó minőségű hangfelvételek rögzítésének. A földrengetés-szimulátor a földcsuszamlás hatásait mutatja meg, a fényírda a fotográfia törvényszerűségeit ismerteti. A mozihelyiségben filmtörténeti előadásokat, filmklubot és gyermekvetítéseket tartanak, a nyomdatörténeti műhely előadásoknak és bemutatóknak ad otthont. Népszerű a székelyudvarhelyi könyvtár vendégszobából kialakított szabadulósobája. 2017-ben, a Szent László-emlékvé keretében a lovagkirályhoz kapcsolódó, Székelyudvarhely környéki falfestmények tekintették meg Szabó Károly idegenvezetésével az érdeklődők. Turistacsalogató eseménynek számít a jövő könyvtára nemzetközi szakmai konferencia és a Nyitott könyvek éjszakája könyvtári rendezvény.

A szakmai konferencia utolsó előadójaként Kertész Zoltán igazgatóhelyettes bemutatta a Békés Megyei Könyvtár turisztikához kapcsolódó szolgáltatásait. Az idegenforgalom fejlesztése, a turisztikai szereplők segítése már a 2000-es évektől

meghatározza a békéscsabai intézmény működését. A könyvtár egy határon átnyúló projektnek köszönhetően kísérleti adatbázist és elektronikus könyvtárat hozott létre. 1995-ben elkészült a híres csabaiakat bemutató életrajzi kézirat, mely a népszerű BékésWiki helyismereti enciklopédia elődjének tekinthető.

A helyismeretre alapozva oktatási csomagok, kvízzjátékok, vetélkedők készültek, a helyi értékek népszerűsítésére és a közösségi alkotásra alkalmas a Digilabor világítóképeslap-készítő foglalkozása. A békéscsabai városfoglaló alkalmazás (Csabai kalandozások) 13 útvonalat tartalmaz, a legrövidebb a Hírességek sétányához, a leghosszabb a Petőfi család emlékhelyeihez kapcsolódik. A Petőfi-emlékvévre készített pecsétfüzettel Petőfi Sándor nyomában túrázhatnak az érdeklődők, megismerve ezzel a költő emlékét őrző alkotásokat.

A *Könyvtárak a sikeres kulturális turizmusért* szakmai továbbképzés kifejezetten hagyományteremtő szándékkal került megrendezésre a Békés Megyei Könyvtárban. A rendezvény 2024 tavaszán folytatódik!

Juhász Zoltán

Körkérdés a szolgáltatások népszerűsítéséről...

Rovatunkban minden lapszámban egy téma kerül a középpontba, ennek kapcsán intézmények, szervezetek szakértő munkatársait kérdezzük.

Szécsényi Orsolya
BRÓDY SÁNDOR KÖNYVTÁR

A Bródy Sándor Könyvtár innovatív és minőségközpontú gondolkodása kihat a könyvtári szolgáltatások kommunikációjára is. Marketing Munkacsoportunk nevén túlmutatva olyan kollégákat fog össze, akik kreativitásukkal hozzáadnak programjaink, szolgáltatásaink kialakításához, kommunikációjához. A szervezet külső célcsoportjaival mindennapos a kommunikáció, kreatív anyagainkon konzekvensen használjuk az arculati kézikönyvben meghatározott elemeket, melyek hozzájárulnak intézményünk pozicionálásához, „a Bródy-brand” erősítéséhez. A könyvtár közösségi oldalain (Facebook, Instagram, YouTube), folyamatosan frissülő honlapján, hírlevélben, nyomtatott kiadványokon, plakátokon. Igyekszünk a nyomtatott és online napilap mellett a helyi és megyei hirdetési újságokban megjelenni, amelyeket az idősebb korosztály olvas. Amennyiben lehetőségünk van, élünk a fizetett hirdetés lehetőségeivel a közösségi-média-oldalokon. Könyvtárunk Egerben és Heves vármegyében is meghatározó közösségi tér, így a helyi és megyei médiumok szívesen veszik át és terjesztik a rólunk szóló híreket. Egyes kezdeményezéseinkkel elértük azt is, hogy az M1 csatorna rendszeresen jelentkezik be élőben egy programajánló erejéig könyvtárunkból. Könyvtári szolgáltatásaink népszerűsítésének egyik nagyszerű példája a Bródy JátékTár kialakítása. A promóció a megszokott kreatívok és a sajtóanyag mellett egy nagyszerű programmal egészült ki: a Mit Játsszunk? blog tagjaival közösen tanítottunk játékokat olvasóinknak egy egész napon át. Tematikus játéknapokat azóta is folyamatosan szervezünk. A Bródy Piknik a Dobó téren elnevezésű programunk egy kiváló kommunikációs lehetőség. A város központi terére kitelepülni, a jelenlegi és leendő használatokat megszólítani nagyszerű érzés, hozadéka felbecsülhetetlen. Ennek sikerén felbuzdulva az Érsekkertben, Bródy ParkKönyvtárunk szolgáltatását kiegészítve és egymás kommunikációját erősítve tartottunk Társas délutánt. A társasjátékok más könyvtári akciók promotálására is kiválóak. A Szent Iván-éjt megelőző napokon különböző könyvtári akciókat kínáltunk olvasóinknak, akik egy, a Bródy JátékTárban megtalálható rulettkerék segítségével pörgethették ki a rájuk váró kedvezményeket.

Farkas Ferenc
FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR

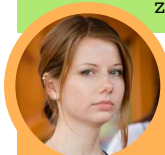
A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kommunikációjának alapja *A mi városunk. A mi könyvtárunk. A közös történetünk. FSZEK. Budapest könyvtára* mottójú stratégiai tervhez kapcsolódó kommunikációs akciótervünk. A könyvtár két évtizede használt, ismert arculatának megújítására törekszünk, ennek egyik eleme az NKA támogatásával kidolgozott piktogramrendszer, mely célcsoportok, szolgáltatások, terek és szabályok jelölésére született. Az arculatváltás további lépése, hogy a FSZEK 120 éves jubileumára, 2024-re évfordulós arculatot tervezünk; illetve ezzel párhuzamosan dolgozzuk ki és vezetjük be a könyvtár új arculatát. Online kommunikációnk része a 2021-ben megújított portál és a hozzá kapcsolódó olvasói adatlapra való bejelentkezés lehetősége; a közösségi-média-felületeink és a Google-keresőoptimalizálás is. A közösségi felületeinken a legkedveltebbek a forgalmi infografikák, a várostörténeti tartalmak és a könyvtárosokhoz kötődő személyesebb posztok. Számos eseményről osztunk meg YouTube-videókat, illetve streameljük azokat. Zenetörténeti podcastorozatunk is van. Könyvtár- és olvasásnépszerűsítő kezdeményezések hosszú ideje támogatják kommunikációnkat a könyvtár falain kívül is. Így például az Ervin a Szigeten, a Vigyen egy könyvet az útra! kezdeményezések, A vers legyen veled! játék, a Kortárs és kedvelt, illetve a Divatba hozzuk az olvasást! kampányok. A főváros hivatalos turisztikai, kulturális és marketingszervezetével, a Budapest Branddel való kommunikációs együttműködés mellett kiemelt szerepe van a FSZEK által koordinált Budapest Könyvfőváros 88 partnerével való közös kommunikációs tevékenységeknek. A Budapest 150 keretében Örökségünk Budapest metróplakát-kiállítás valósult meg. A Magyar Telekommal 2023 őszén kötöttünk együttműködést a Netrevalók program megvalósítására, melynek nagykövetei Endrei Judit műsorvezető és Ung Dani influenszer. 2022 végétől a brandépítés eszköze a könyvtárshopban könyvtári ajándéktárgyak forgalmazása. A termékek logóztak, egy része egyedi feliratokat kapott (pl. kulacs: Olvasásra szomjazom, termosz: Tartom a meleget, olvass még! stb.).

Istók Anna GÖDÖLLŐI VÁROSI KÖNYVTÁR ÉS INFORMÁCIÓS KÖZPONT

Marketingkoncepciónk, hogy közösséget építünk, ez az ún. szeretetmárkánk lényege is. Célunk egy olyan brand kialakítása, melyet nemcsak a minősége miatt szeretnek, hanem mert az elköteleződést erősítjük az olvasókban többek között az oda-vissza kommunikációval, sokszor szinte tényleg olyan, mintha velünk dolgoznának ők is. Sok önkéntesünk van, akik klubokat, blogot vezetnek, de előfordul, hogy megkérünk olvasót, hogy moderáljon egy beszélgetést. A szolgáltatások fejlesztésénél törekszünk arra, hogy komplex élményt kínáljunk. A legfontosabb ilyenkor az érzékszervekre hatni, például az új könyveinkről rendszeresen készülnek gusztusos képek és kerülnek ki a közösségi oldalainkra. A könyvtárunk belső tereinek kialakításakor is figyelünk az élményszerűsége, az otthonos, hívogató környezet kialakítására, hogy kellemes legyen belépni hozzánk. Sokszor élünk a vicc és a humor eszközeivel. Számos kezdeményezésünk közül kiemelném az NKA által támogatott innovációs pályázatunkat. A projektben hamarosan egy olvasói tanösvényt alakítunk ki, melynek célja a könyvtári szolgáltatások népszerűsítése az épületben. Játékos formában ismerteti meg a használókat azzal, hogy mi minden van még a könyvtárban a könyveken túl. A tanösvény megállóin különböző játékok várják az olvasókat, az egész pedig fel lesz fűzve egy kerettörténetre, mely most még titok. Ami biztos, hogy lesz egy megálló a Zöldterazon, ahol a zöldszolgáltatásainkat fogjuk bemutatni, a fiatalok találkozási pontján a Kamasz-Hidon, valamint az új Alkotótérben. Amit mindenképpen még említenék: a 20 év – 20 ajándék reklámkampányunkkal az IFLA idejű Marketing Díjának kiírásban bejutottunk a shortlistbe. Az akciónknak sok eleme kapcsolódott az olvasáshoz, a könyvtárhoz, alapvetően arra koncentráltunk, hogy visszaszerezzük az elmúlt időszakban lemorzsolódott olvasókat, és az épületünk 20 éves is lett, ami szintén aktualitást adott. Amit még hatékonynak látunk a szeretetmárka építésében, az a jótékonyosság. A karácsonyi időszak kiváló alkalom erre: ajándécsomagokat gyűjtünk rászorulóknak, könyvtári kórusunkkal az idősek otthonában éneklünk, vagy épp mézeskalácsot sütünk, és elvisszük a gödöllői közfeladatot ellátó dolgozóknak, hatékonyan építjük a kapcsolatot a civil szféra felé.

Hegedűs Henriett FORUM HUNGARCIUM NONPROFIT KFT.

Az évekkel ezelőtt végbement szervezeti átalakulások – Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet szétválása – miatt meg kellett újítanunk és újra kellett építenünk az adatbázis népszerűsítésére szolgáló közösségimédia-profilunkat. Az idén 10 éves jubileumát ünneplő adatbázist az év folyamán virtuális kiállítással, színezővel, szakmai beszámolóval, magyar és angol nyelvű előadásokkal is igyekeztünk népszerűsíteni. A Kultúrkincs Facebook-oldal 10 ezer követője számára a MaNDA DB aggregációs adatbázis több mint 200 volt és jelenlegi partnerintézménye által publikált, több mint 764 ezer kulturális örökségi eleméből válogatva használunk fel képeket – a partnereink által meghatározott szerzői jogi kategóriák licenceinek figyelembevételével – nap mint nap állandó és időszakos rovatainkban. Ezekből néhány példát emelek ki. Az idei évben elkezdett, népszerű rovatunk a #néprajz témájú bejegyzések megosztása. A rovat célja a magyarországi múzeumok és könyvtárak néprajzi gyűjteményeinek népszerűsítése, népi hagyományaink és viseleteink bemutatása. A képzőművészeti gyűjtemények népszerűsítésére szolgáló képes #képzőművészet rovatunkban konkrét alkotások és képzőművészek kerülnek megosztásra. A #csoportoscsütörtök és #portré rovatainkban főként a múlt század arcait láthatjuk csoportképek, tablóképek, életképek, vizitkártyák és osztályképek segítségével, legfőbb forrásuk a Fortepannal kötött szakmai együttműködés keretében digitalizált képi anyag. Az idei évtől kezdődően – egyházi partnereink gyűjteményeinek és kulturális örökségi elemeinek népszerűsítése céljából – minden vasárnap #egyházigyűjtemények bejegyzést tettünk közzé. Kiállításaink témáit jellemzően egy hónappal előre meghatározzuk, adatbázisunk főoldalán mindig az aktuálisan ajánlott vagy frissen megjelent írásaink szerepelnek. Virtuális kiállításainkat és aktuális híreinket havi rendszerességgel, hírlevél formájában is továbbítjuk. 2023-ban a forumhungaricum.hu-n hetente megjelenő, tematikus virtuális kiállításainkból készült #kvizekkel tehetik próbára magukat az érdeklődők, ezeket Facebook-oldalunkon is megosztjuk.

Velkei Hajnalka VARGHA GYULA KÖNYVTÁR

Az üllői Vargha Gyula Könyvtárra igyekszünk minden eszközzel felhívni lakosaink figyelmét. Alvóváros a miénk, ezért is különösen fontos, hogy hirdetéseink a legszélesebb körben és a legkülönbözőbb felületeken népszerűsítsék a könyvtári szolgáltatásainkat. Minden fronton támadunk! Kültéren, beltéren, valós és virtuális terekben egyaránt. A könyvgerincekből álló kerítés, a tündérbert és a Cumiórzó fa vagy éppen a szelfipont névadónk, Vargha Gyula kartonbábujával látványelemként a közvetlen környezetünkben hívja fel a figyelmet a könyvtárra. A közösségi könyvkölcsönző házikók, az Olvas-Lakok a város hat pontján hordozzák hirdetéseinket. Legújabb szolgáltatásunkat, a könyvkölcsönző automatát, tündéri köntösbe csomagolva Tündérpostaként reklámozzuk. Készült a használatáról animációs film, és nemrég TikTok-videó is, mivel azt tapasztaljuk, hogy a képi, illetve filmes megjelenéssel lehet a legjobban elérni a közönséget. Ezért szerződöttünk egy tartalomszolgáltató céggel is, hogy minőségi anyagokkal lépünk ki a virtuális térbe. Fontosnak tartom, hogy legyen modern és professzionális a vizuális megjelenésünk. A települési könyvtárról mint márkáról igen sok port kell lesepenni ahhoz, hogy az emberek meglássák, hogy mennyire sokrétű a szolgáltatási köre. Mivel az ingyenes szolgáltatások általában népszerűek az emberek között, ezért az utóbbi időben a könyvtárháznál gazdagságosságát is erősen hangsúlyozzuk kisfilmjeinkben, hiszen rendezvényeink mind díjmentesek. Beiratkozó olvasóinkat ingyenes, logózott termékekkel ajándékozunk meg (kulcstartó, nyakpánt, toll, táska, könyvjelző, csoki, hűtőmágnes), hogy szem előtt legyünk. Azáltal, hogy egyre többen látnak, hallanak minket, az elmúlt évben jelentősen megnövekedett a beiratkozók, a könyvtárháználók száma, valamint a honlapunkat is egyre többen látogatják. Kíváncsiak lettek ránk!

Szakíts a rutinnal! Innoválj!

A fenti felszólítással lehetne legjobban összefoglalni az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézetének Eszköztár a mindennapi könyvtári minőséghez elektronikus sorozatának második, 2022-ben megjelent kiadványának tartalmát. **Kovácsné Koreny Ágnes Az ötlettől a megvalósításig.** Felhasználóvezérelt innováció a könyvtárban című munkája nem kevesebbre vállalkozik, mint hogy megismertessen és elterjesszen egy, a magyar könyvtári gyakorlattól egyelőre eltérő, új szemléletű szolgáltatásfejlesztési módszert, a tervezői gondolkodást (*Design Thinking*).

A bemutatott tervezési módszertan a szerző szerint önmagában nem egy önálló innovációmenedzsment-eszköz, hanem leginkább egy gondolkodási és tervezési folyamat, melynek elsajátításával és alkalmazásával összekapcsolhatjuk a könyvtári minőségmenedzsment, a marketingmenedzsment és az innovációmenedzsment folyamatait annak érdekében, hogy a könyvtári szolgáltatásokat a használók számára fejlesszük és működtessük. A siker titka abban rejlik, hogy a felhasználókat minél hamarabb, akár már a kezdeti tervezés fázisában bevonjuk az új szolgáltatás kidolgozásába. A kiadvány ehhez a munkához nyújt segítséget. Rövid elméleti áttekintés után terítékre kerülnek az innovatív szervezeti kultúra ismérvei és az innovációt leginkább akadályozó tényezők bemutatása, valamint ezek leküzdésének lehetséges módszerei. Megismerjük a tervezés szakaszait, tanácsokat kapunk a csapatmunka megalapozásához is. Az empátikus design mint a kiadvány központi témája körbejárja a szolgáltatásfejlesztéshez szükséges kutatások lehetséges módjait, melyek bár tartalmazzák a könyvtári gyakorlatban használatos hagyományos tudományos kutatási elemeket, azoktól sok tekintetben eltérő megoldásokat alkalmaznak. A szerző végigvezeti az olvasót a kutatási eredmények ötletté alakítási fázisain és a módszer utolsó lépéseként a legjobb ötlet fizikai megjelenítésének és tesztelésének szakaszain. A kiadvány nagy erénye, hogy számos hazai és külföldi könyvtári területről származó joggyakorlatot mutat be, alapos magyarázatokkal teszi érthetővé a módszer egyes ele-

meit. Természetesen a téma iránt érdeklődők számára bőséges irodalomjegyzék is rendelkezésre áll, a tételek nagy része elektronikusan is elérhető. A kiadványt szemléletes ábrák, YouTube-videók és a módszer gyakorlati megvalósításakor is alkalmazható táblázatok színesítik. A szerző különösen nagy hangsúlyt helyezett arra, hogy a módszer szakterminológiáját úgy alkalmazza, hogy befogadható maradjon az olvasó számára.

A könyvben bemutatott módszer minden könyvtár típusban használható, és a könyvtárvezetőtől a beosztott munkatársig minden kolléga megtalálhatja benne azt a területet, amelyben szívesen részt vesz, amit örömmel alkalmaz munkája során. „Pro captu lectoris habent sua fata libelli” – írja egy művében Terentianus Maurus római nyelvész és író a 2. században, ami szabad fordításban annyit tesz, hogy a könyvek sorsa attól függ, hogy hogyan érti őket az olvasó. Ennek a könyvnek a sorsa az, hogy segítse a könyvtárosokat abban, hogy új szemszögből tekintsenek a könyvtárhasználókra, az intézmény szolgáltatásaira, továbbá hozzájáruljon a könyvtárak innovációkultúrájának megújításához.

Bajnok Tamara

A könyv hozzáférhető a Könyvtári Intézet honlapján és a Magyar Elektronikus Könyvtárban.

MEGRENDELHETŐK

az Országos Széchényi
Könyvtár kiadványai

MEGRENDELHETŐ

BIBLIOFIL VÁLTOZAT 40 000 Ft

GYŰJTŐI VÁLTOZAT 130 000 Ft

Chronica Hungarorum – az első nyomtatott könyv Magyarországon

FAKSZIMILE KIADÁS

A *Chronica Hungarorum* kinyomtatásának 550. évfordulója alkalmából kézbe vehető a mű csúcsmínőségű fakszimiléje a latin, magyar és angol nyelvű kíséřökötettel együtt, sorszámozott bibliofil és gyűjtői változatban. A közreműködők mind az előkészítés, mind az anyagválasztás folyamán az eredeti kötet élményét törekedtek visszaadni.

A belív papírjának textúrája, vastagsága tökéletesen megegyezik az eredeti nyomtatványával. Mind az 550 példány belive azonos minőségben készült, azonban kétféle borítást használtak. A 350 bibliofil példány gépi kötéssel készült, borítóján – Hess

András betűinek felhasználásával – arany prégnomással. Ez és a kíséřökötet műves fatokba kerül. A 200 gyűjtői példány fatáblás kézi kötéssel, az elő- és a hátlap – egy korabeli borítóról vett vésetminta felhasználásával – vakdombor nyomással készült.

A fakszimile a hozzá tartozó kíséřökötettel és egy üveg, a Grand Tokaj Zrt. által felajánlott hatputtonyos tokaji aszúval együtt névre szóló réztáblával ellátott és lakkozott, bársonnyal bélelt fadobozba kerül. A borítók mindkét esetben a Wintan cég kiváló minőségű újrahazsnoított bőryanagát kapták.

Régi Magyarországi Nyomtatványok 1671–1685 (5. kötet)

Nemzeti múltunk és kultúránk emlékei közül a régi írások és könyvek mondanak számunkra a legtöbbet. A most megjelent kötet az előzőek folytatásaként arról vall, mit tartottak érdemesnek és hasznosnak Magyarországon kinyomtatni 1671-től 1685-ig egyrészt azok, akiknek módjukban volt egy-egy könyv kiadását anyagilag támogatni, másrészt azok, akik hazánkban ebben az időszakban a könyvnyomtatásból akartak megélni.

E másfél évtized hazai történelme igen mozgalmas: I. Lipót császár abszolutista államrendszerének kiépülése, a Zrínyi–Frangepán–Nádasdy-öszszeesküvés elbukása és megtorlása, a végvári katonák elbocsátása és a bujdosók mozgalma a Felföldön, a Pozsonyban felállított vésetörvényszék ítélete több mint 300 protestáns lel-

kész és tanár felett, gályára vitelük és kiváltásuk, az 1681-es soproni országgyűlés és határozatai, Thököly Imre mozgalma és fejedelemsége azok a fő történelmi események, amelyeket a korabeli nyomtatványanyag jól reprezentál.

A kiadvány a formális könyvészeti adatok mellett az egyes nyomtatványok tartalmára és tudományos vonatkozásaira ugyancsak kitér. Határainkon túlról is feltárja a többnyire igen ritka példányok őrzési helyeit. Táblákon bemutatja az összes fennmaradt címlap kicsinyített mását, a gondosan elkészített tíz mutató pedig minden vonatkozásban lehetővé teszi a gyors tájékozódást.

MEGRENDELHETŐ

8 000 Ft

Áldott karácsonyi ünnepeket,
valamint jó egészségben
és sikerekben gazdag
új esztendőt kíván
az Országos Széchényi Könyvtár!

RÓZSA DÁVID
FŐIGAZGATÓ

ORSZÁGOS
SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR

Békés ünnepeket és
olvasmányokban gazdag
új évet kívánunk!

